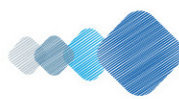

Sundimi i Ligjit në kontekst të anëtarësimit në BE

— dokument tremujor —

Prill - Qershor 2022

Instituti
për
politikë
evropiane.
Shkup

Овој проект е финансиран од Европската унија

Sundimi i Ligjit në kontekst të anëtarësimit në BE

Përmbledhje tremujore Prill - Qershor 2022

Botues:

Instituti për politikë evropiane - Shkup

Për botuesin:

Dr. Simonida Kacarska

Redaktorët:

Dr. Simonida Kacarska

Dr. Ardita Abazi Imeri

Mr. Julijana Karai

Autorë:

Angela Delevska

Angel Mojsovski

Beba Zhaqar

Përkthim nga gjuha angleze në gjuhën shqipe:

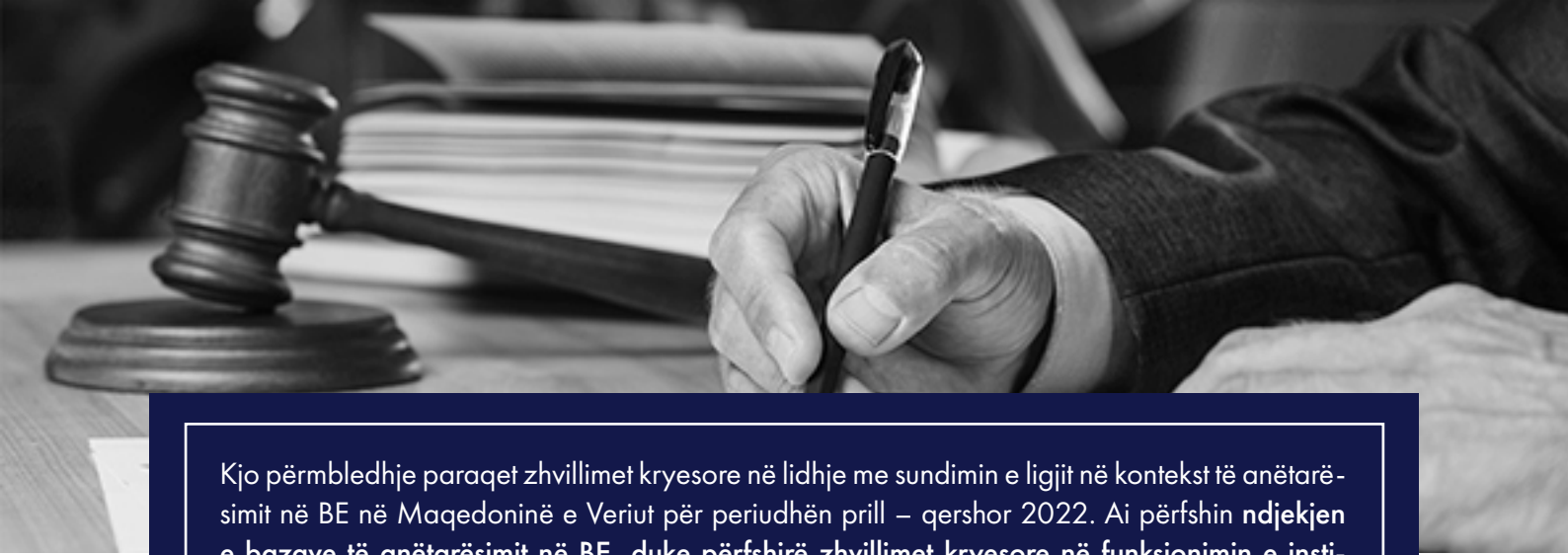
Blerina Starova Zlatku

Dizajn grafik:

Relativ

Shkup, 2022

Ky raport është përgatitur në kuadër të projektit "Ndërtojmë urë për një të ardhme të përbashkët: Sundimi i së drejtës në drejtim të aderimit në BE", i financuar nga Bashkimi Evropian. Përmbajtja e këtij dokumenti është përgjegjësi e vetme e autorëve dhe assesi nuk mund të konsiderohet se i përfaqëson qëndrimet dhe pikëpamjet e Bashkimit Evropian.

Kjo përmbledhje paraqet zhvillimet kryesore në lidhje me sundimin e ligjit në kontekst të anëtarësimit në BE në Maqedoninë e Veriut për periudhën prill – qershor 2022. Ai përfshin ndjekjen e bazave të anëtarësimit në BE, duke përfshirë zhvillimet kryesore në funksionimin e institucioneve demokratike, reformën e administratës publike dhe kapitullin 23: gjyqësori dhe të drejtat themelore.

Zhvillimet kryesore

- » Ministria e Shoqërisë Informatike dhe Administratës në bashkëpunim me SIGMA/OECD ka filluar procesin e hartimit të Strategjisë së re për Reformën e Administratës Publike për periudhën nga viti 2023 deri në vitin 2030;
- » Sfidat në funksionimin e Gjykatës Kushtetuese vazhdojnë për shkak të mungesës së gjyqtarëve. Gjykata ende ka vetëm pesë gjyqtarë nga nëntë të parashikuar me kushtetutë. Pas vonesave dhe bllokimeve të shumta, më 13 maj Komisioni për Zgjedhjet dhe Emërimet (KZE) më në fund shtoi në rendin e ditës shqyrtimin propozimit për zgjedhjen e gjyqtarëve kushtetues;
- » Ndryshimet e paraqitura në ligjin për marrëdhëniet e punës, që ofrojnë përjashtim për gjyqtarët dhe prokurorët publikë dhe zgjatje të mandatit të tyre deri në tre vjet, nuk u pranuan nga partitë opozitare në Kuvend, duke rezultuar në daljen në pension të 42 gjyqtarëve dhe 10 prokurorëve më 1 korrik 2022;
- » Pas një procesi të gjatë, në prill të vitit 2022 Akademia e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve (AGJPP) publikoi listën e renditjes së brezit të tetë të praktikantëve për trajnimin fillestar në AGJPP;
- » Maqedonia e Veriut u rendit e 57-ta nga 180 vende në Indeksin e Lirisë së Medias të Gazetarëve pa Kufij 2022, 33 pozicione më lart krahasuar me vitin e kaluar kur u rendit e 90-ta;
- » Më 12 prill, u mbajt takimi fillestar për hartimin e Strategjisë së re Kombëtare për Personat me Aftësi të Kufizuara të Maqedonisë së Veriut;
- » Maqedonia e Veriut mbetet në vendin e 31-të shumë të ulët (nga 49) në Hartën dhe Indeksin vjetor të Rainbow Map and Index të Evropës ILGA, për shkak të dështimit për të miratuar ndryshimet e Ligjit të Regjistrimit Civil, si dhe Planin Kombëtar të Veprimit për Promovimin e të Drejtave të personave LGBTI+.

Lista e shkurtimeve

ASHMAA	Agjencia e Shërbimeve Mediatike Audio dhe Audiovizive
SHGM	Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë
AGJPP	Akademia për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë
AQLI	Agjencia për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë në Informata me Karakter Publik
BIRN	Rrjeti Ballkanik i Raportimit Investigues
PTHP	Prokuroria Themelore Publike
PTHPNKOK	Prokuroria Themelore Publike për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit
KZE	Komisioni i për Zgjedhjet dhe Emërimet
KPMD	Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi
KPPRMV	Këshilli i Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut
OSHC	Organizatrat e shoqërisë civile
KPT	Komiteti Evropian për Parandalimin e Torturës dhe trajtimeve ose ndëshkimeve çnjerëzore ose degraduese
KE	Komisioni Evropian
GJEDN	Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut
EIGE	Instituti Evropian për Barazi Gjinore
EPI	Instituti për Politika Evropiane
BE	Bashkimi Evropian
RPMDH	Rregullorja e Përgjithshme e Mbrojtjes së të Dhënave
GRECO	Grupi i Shteteve kundër Korrupsionit
HCHR	Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut
PLP	Prokuroria e Lartë Publike
IQMPEA	Institut për Qeverisjen e Mirë dhe Perspektivat Euro-Atlantike
KGJRMV	Këshilli Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut
LGBTI	Komuniteti lezbik, homoseksual, biseksual, trans dhe interseksual
DPE	Deputetët e Parlamentit Evropian
MPPS	Ministria e Punës dhe Politikës Sociale
MPB	Ministria e punëve të brendshme
MD	Ministria e Drejtësisë Deputet
SHMAR	Shoqata Maqedonase e Avokatëve të Rinj
OJQ	Organizatrat Joqeveritare
AMDP	Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale
PGHA	Platforma për gazetari hulumtuese dhe analizë
ZPP	Zyra e prokurorisë publike
RM	Republika e Maqedonisë
RMV	Republika e Maqedonisë së Veriut
KSHPK	Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit
SIGMA	Mbështetje për Përmirësimin e Qeverisjes dhe Menaxhimit
SPAR	Strategji për Reformat e Administratës Publike
KB	Kombet e Bashkuara

PËRMBAJTJE

Funksionimi i Institucioneve Demokratike	6
Zgjedhjet	7
Kuvendi	8
Qeverisja	8
Shoqëria Civile.....	10
Reforma e Administratës Publike	10
Kapitulli 23	11
Funksionimi i Gjyqësorit	12
Dokumente strategjike.....	12
Organet e menaxhimit.....	12
Pavarësia dhe paanshmëria	12
Llogaridhënia	12
Profesionalizmi dhe kompetenca	14
Cilësia e drejtësisë	15
Efikasiteti	16
Lufta kundër korrupsionit	18
Kudri institucional	18
Organet qeverisëse.....	18
Prokuroria publike	19
Të drejtat themelore	20
Rastet e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut	20
Avokati i Popullit.....	21
Tortura, trajtime ose ndëshkime të tjera mizore, çnjerëzore ose degraduese	21
Objektet e burgut dhe të parburgimit.....	21
Mbrojtja e të dhënave personale.....	23
Liria e mendimit, e ndërgjegjes dhe e fesë	23
Liria e shprehjes.....	24
Grupet e cënueshme dhe parimi i mosdiskriminimit	25
Gjinia	27
Fjalimi i urrejtjes	29
LGBTI +	29
Rom	30

Funksionimi i Institucioneve Demokratike

Zgjedhjet

Partia më e madhe parlamentare e opozitës, VMRO-DPMNE, vazhdoi të kërkojë zgjedhje të parakohshme. Partia kërkoi një takim liderësh midis dy partive më të mëdha parlamentare për shkak të krizës ekonomike dhe energjitike. Kjo kërkesë u refuzua nga Kryeministri dhe lideri i partisë në pushtet¹ me shpjegimin se nuk është koha e duhur për të mbajtur zgjedhje të parakohshme parlamentare. Në të njëjtën kohë, Kryeministri nënvizoi se Qeveria planifikon të mbajë zgjedhje të rregullta siç janë planifikuar në vitin 2024, të cilat do të zhvillohen në të njëjtin vit me zgjedhjet Presidenciale.²

Në mënyrë që të pasurohet diskutimi rreth ndryshimeve të nevojshme në Ligjin Zgjedhor, një panel diskutimi³ u organizua nga Instituti Liberal,⁴ dhe përfundimi i përgjithshëm ishte se opsioni për "një njësi zgjedhore në vend të gjashtë" është shumë i nevojshëm. Gjithashtu, në fillim të qershorit, u organizua një sondazh debati⁵ ku një numër i madh qytetarësh (150 nga i gjithë vendi) diskutuan dhe u pyetën se çfarë lloj sistemi zgjedhor duan dhe çfarë reformash nevojiten në procesin zgjedhor në vend në kuadrin e Pyetësorit të tretë Kombëtar të Debatit për Demokracinë organizuar nga Instituti i Politikës Evropiane (EPI).⁶ Debatu u zhvillua gjatë dy ditëve, ku në ditën e parë qytetarët patën mundësinë të diskutojnë modelet zgjedhore dhe njësitë zgjedhore, si dhe rreth votimit të diasporës, me përfaqësues politikë nga partitë parlamentare.⁷ Në ditën e dytë, qytetarët patën mundësinë të diskutojnë listat zgjedhore dhe regjistrimin e votuesve me aktorët përkatës⁸ në këtë fushë.

Në lidhje me zgjedhjet lokale, ekzistonte rreziku i shpërbërjes së Këshillit Komunal të Komunës së Tetovës,⁹ e cila përfundimisht ndodhi kur Qeveria e Maqedonisë së Veriut shkarkoi Këshillin e Komunës. Arsyeja kryesore për këtë ishte mosmiratimi i llogarisë vjetore të buxhetit të komunës¹⁰ për vitin 2021. Komuna reagoi duke pretenduar se shkarkimi i Këshillit është i paligjshëm për shkak se kishte skaduar afati për shkarkimin e Këshillit, por konfirmoi se duhet të mbahen zgjedhje të reja për këshilltarë.¹¹

1 'Nuk do të ketë mbledhje liderësh për zgjedhjet e parakohshme parlamentare (Нема да има лидерска средба за предвремени парламентарни избори)', 8 maj 2022, <https://kanal5.com.mk/nema-da-ima-liderska-sredba-za-predvremeni-parlamentarni-izbori/a528975>.

2 "'Do të ketë zgjedhje në vitin 2024," thotë Kovačevski ("Избори ќе има во 2024 година", вели Ковачевски)", TV 21, 6 maj 2022, <https://mk.tv21.tv/izbori-ke-ima-vo-2024-godina-veli-kovachevski/>.

3 'Një njësi zgjedhore- nevoja për reformë radikale të sistemit zgjedhor (Една изборна единица – потреба од коренита реформа на изборниот систем)', Telma TV, 2 qershor 2022, https://telma.com.mk/2022/06/02/edna-izborna-edinica-potreba-od-korenita-reforma-na-izborniot-sistem/?fbclid=IwAR1gJ3SS64fuv_T4mkl54cYX2LFZisu9QRb8yqlqcvrN03-blN4noy49NIM.

4 Instituti Liberal- Shkup, 'Një zonë zgjedhore në vend të gjashtë të tanishme- një përfaqësim më i përshtatshëm i zërit të qytetarëve (Една изборна единица наместо сегашните шест – посоодветно претставување на граѓанскиот глас)', <https://www.facebook.com/liberalinstitutemk/videos/1736530570040094>.

5 Instituti i Politikës Evropiane-Shkup, 'Qytetarët diskutojnë dhe pyesin: Sistemi zgjedhor dhe reformat në procesin zgjedhor në Maqedoninë e Veriut (Граѓаните дискутираат и прашуваат: Изборниот систем и реформите во изборниот процес во Северна Македонија)', 31 maj 2022, <https://epi.org.mk/post/20948>.

6 'EPI zhvilloi me sukses sondazhin e tretë kombëtar reflektues, 150 qytetarë diskutuan dhe pyetën rreth reformave zgjedhore', *Faqja zyrtare e Institutit të Politikës Evropiane-Shkup*, 9 qershor 2022, <https://epi.org.mk/post/21388?lang=en>.

7 Pavle Trajanov, Arta Biljali-Zendeli, Dragan Kovački, Viktorija Avramovska-Madikj, si dhe përfaqësuesi i sektorit civil Sefer Selimi

8 Renata Deskoska, Sasho Klekovski, Halil Snopçe, Fadil Zendeli dhe Gordan Georgiev.

9 'Portalb: Këshilli i Komunës së Tetovës para shpërbërjes, është e paqartë nëse do të ketë zgjedhje të reja (Порталб: Советот на општина Тетово пред распуштање, нејасно е дали ќе има нови избори)', *Meta.Mk*, 29 prill 2022, <https://meta.mk/portalb-sovetot-na-opshtina-tetovo-pred-raspushtanje-nejasno-e-dali-ke-ima-novi-izbori/>.

10 Ligji për Financimin e NJVQL-ve përcakton miratimin e llogarisë vjetore për buxhetin e vitit të mëparshëm deri më 31 mars në vitin aktual:<https://finance.gov.mk/wp-content/uploads/2009/02/Zakon-za-finansiranje-na-edinicite-na-lokalna-samouprava-Precisten-tekst.pdf>

11 'Qeveria shpërbëri Këshillin e Komunës së Tetovës (Владата го распушти Советот на општина Тетово)', *Alsat M*, 14 qershor 2022, <https://alsat.mk/mk/najnova-vest-vladata-go-raspushti-sovetot-na-opshtina-tetove/>.

Kuvendi

Në maj, partia më e madhe e opozitës në Kuvendin Kombëtar njoftoi dhe inicioi një “bllokadë aktive të Kuvendit”.¹² Partia njoftoi se do të bllokojë të gjitha propozimet dhe zgjidhjet e dëmshme në Kuvend, por se do të marrin pjesë në diskutime që janë thelbësore për qytetarët, siç është rebalancimi i buxhetit.¹³ Partia shpjegoi se ata kishin zgjedhur një metodë të tillë sepse Qeveria refuzoi të pranonte zgjedhje të parakohshme parlamentare dhe për shkak të krizave ekonomike dhe energjetike që kishin goditur vendin. Partia qeverisëse deklaroi se kërkesa të tilla janë në thelb shantazh dhe se ato nuk do t'i nënshtrohen kësaj dhe se “mungesa e deputetëve të VMRO-DPMNE nga Kuvendi i kushton vendit rreth 55,000 euro në muaj”.¹⁴

Përveç bllokadës aktive, opozita kërkoi^{15 16} dhe dorëzoi interpelancë për kryetarin e Kuvendit, Talat Xhaferi. Interpelanca u dërgua sepse opozita beson se kryetari i Kuvendit ka punuar dobët dhe nën pritshmëritë dhe ka qenë i lidhur me skandale të shumta. Interpelanca, megjithatë, nuk u mbështet nga shumica (61 vota ishin kundër propozimit; 43 votuan për).¹⁷

Qeverisja

Si pjesë e luftës kundër korrupsionit, zëvendëskryeministri i kërkoi Qeverisë “të kërkojë nga të gjithë përdoruesit e buxhetit që të përmirësojnë transparencën e prokurimeve publike dhe të publikojnë të gjitha të dhënat lidhur me to në ueb-faqet e tyre”.¹⁸ Kjo do të thotë se të gjithë përdoruesit e buxhetit duhet të sigurojnë që të gjitha institucionet shtetërore (në nivel lokal dhe qendror), brenda 30 ditëve, të krijojnë një seksion (tab) të veçantë në ueb-faqet e tyre me titull prokurimi publik, ku do të publikojnë dokumentet e mëposhtme: planin vjetor të prokurimit publik; thirrjet dhe tenderët e prokurimit publik; njoftimet për kontratat e dhëna; tekstin e kontratave të lidhura dhe njoftimet për kontratat e përfunduara.

12 ‘Nga 10 Maji, VMRO-DPMNE shpall Bllokadë Aktive të Kuvendit, Protesta, Bllokada...’ (Od 10 maj VMRO-DPMNE najavuva aktivna blokada na Sobraniето, protestи, blokada...), *Mkd.Mk*, 4 maj 2022, <https://www.mkd.mk/makedonija/politika/od-10-maj-vmro-dpmne-najavuva-aktivna-blokata-na-sobraniето-protestи-blokadi>.

13 ‘VMRO-DPMNE do të bllokojë Parlamentin, por jo debatin për rikonsolidimin e buxhetit (VMRO-DPMNE ќе го блокира Собранието, но не и расправата за rebalans на буџетот)’, *Deutsche Welle*, 9 maj 2022, <https://bit.ly/3PxnHOa>.

14 ‘SDSM: Deputetët e VMRO-DPMNE-së u kushtojnë qytetarëve 55,000 Euro në muaj, t’i kthejnë paratë prapa (СДСМ: Пратениците на VMRO-DPMNE граѓаните ги чинат 55.000 евра месечно, да ги вратат парите назад)’, *Agjencia e lajmeve Makfaks*, 13 maj 2022, shorturl.at/gqtYZ.

15 ‘Opozita kërkon interpelancë- Xhaferi pretendon se ai i mbylli deputetët për t’i numëruar (Опозицијата бара интерпелација- Џафери се брани дека ги заклучил пратениците за да ги преброи)’, *Deutsche Welle*, 26 maj 2022, <https://bit.ly/3uQxTZo>.

16 ‘VMRO-DPMNE ka dorëzuar një interpelancë për Talat Xhaferin dhe ka kërkuar mbështetje nga SDSM (VMRO-DPMNE поднесе интерпелација за Talat Џафери и побара поддршка од СДСМ)’, *Deutsche Welle*, 30 maj 2022, <https://bit.ly/3PghaXB>.

17 ‘Interpelanca e Talat Xhaferit – 61 “kundër”, 43 “për” (Интерпелација на Talat Џафери – 61 „против“, 43 „за“), *360 Stepeni*, 1 korrik 2022, <https://360stepeni.mk/interpelatsija-na-talat-dhaferi-61-protiv-43-za/>.

18 ‘Grkovska: Institucionet janë të detyruara të publikojnë prokurimet publike në faqet e tyre të internetit, publiku duhet të ketë informacion të aksesueshëm lehtësisht se si shpenzohen fondet buxhetore (Грковска: Институциите се должни да ги објавуваат јавните набавки на своите веб страници, јавноста мора да има лесно достапни информации како се трошат буџетските средства)’, *Faqja zyrtare e Qeverisë së Maqedonisë së Veriut*, 20 prill 2022, <https://vlada.mk/node/28486>.

Në lidhje me korrupsionin, prokurori në krye të Prokurorisë Themelore Publike për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit dha një deklaratë shqetësuese në lidhje me korrupsionin, duke thënë se “ka shumë korrupsion në vend” dhe se “ligjet nuk respektohen dhe zyrat publike shpesh abuzohen”.¹⁹

Kriza në funksionimin e Gjykatës Kushtetuese vazhdoi. Në prill Gjykata për herë të parë zhvilloi një seancë pa kaluar një vendim apo rezolutë dhe përfaqësuesit e gjykatës deklaruan se “ata do të donin të ngrinin alarmin për seriozitetin e situatës sepse për shkak të mungesës së gjyqtarëve kushtetues, gjykata nuk ka qenë në gjendje të miratojë vendime për disa muaj”.²⁰

Megjithatë, në maj, për të kapërcyer këtë situatë, anëtarët e Komisionit të Kuvendit për Zgjedhjet dhe Emërimet propozuan nëntë kandidatë²¹ për gjyqtarë në Gjykatën Kushtetuese.²² Kjo seancë për emërimin e anëtarëve të Gjykatës Kushtetuese u zhvillua një vit të tërë pas fillimit të funksionimit të gjykatës me një numër të reduktuar gjyqtarësh.²³ Aktualisht, Gjykata Kushtetuese funksionon me katër anëtarë nga nëntë.

Në prill, u ra dakord të forcohet bashkëpunimi i jashtëm dhe të shtrihet partneriteti me Shtetet e Bashkuara të Amerikës nëpërmjet të ashtuquajturit “Dialogu Strategjik”.²⁴ Me këtë, Republika e Maqedonisë së Veriut u bë vendi i parë nga Ballkani Perëndimor që hapi një Dialog Strategjik me Shtetet e Bashkuara të Amerikës, i cili gjithashtu përfaqëson një përmirësim të partneritetit ekzistues strategjik midis dy vendeve dhe ngre marrëdhëniet dypalëshe në një nivel më të lartë. Në qershor, u mbajt takimi i parë i procesit të dialogut strategjik midis Shteteve të Bashkuara të Amerikës dhe Republikës së Maqedonisë së Veriut.²⁵ Në kuadër të këtij dialogu strategjik, diskutimet do të fokusohen në tema në fushën e bashkëpunimit rajonal, mbrojtjes dhe sigurisë, energjisë, bashkëpunimit ekonomik, tregtisë dhe investimeve, bashkëpunimit kulturor, si dhe çështjeve në fushën e arsimit, zhvillimit demokratik dhe luftës kundër korrupsionit.²⁶

19 ‘Ka shumë korrupsion në vend, thotë Ruskovska (Во државава има многу корупција, вели Русковска)’, *Fokus*, 11 prill 2022, <https://fokus.mk/vo-drzhavava-ima-mnogu-korupsija-veli-ruskovska/>.

20 ‘Shpallja e Gjykatës pas seancës së 12-të (Соопштение на Судот по одржаната XII-та седница)’, *Faqja zyrtare e Gjykatës Kushtetuese të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 13 prill 2022, <http://ustavensud.mk/?p=22032>.

21 Shumica parlamentare në pushtet propozoi Prokurorin e Përgjithshëm Publik Ljubomir Joveski, gjyqtarin civil në Gjykatën e Apelit në Shkup Fatmir Skender dhe Tanja Vasikj Bozaxhieva, e cila punon në Ministrinë e Drejtësisë si këshilltare shtetërore për legjislacionin civil. Opozita propozoi profesorët universitar Savo Klimovski dhe Rodna Zhivkovska, gjykatësin në pension Branko Sekulovski, prokurorin Todor Vitlarov, gjykatësen nga Gjykata Administrative Vesna Jovanovska dhe Vojislav Dimovskin, prokuror publik nga Prokuroria Themelore Publike në Ohër.

22 ‘Detajet e Seancës 13 (Детали на седница 13)’, *Faqja zyrtare e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 13 maj 2022, <https://www.sobranie.mk/detali-na-komisiska-sednica.nsp?sessionId=cf5a7019-688c-42d7-ad76-65be95f5d917>.

23 ‘Pushetiti propozoi tre avokatë, duke përfshirë Ljubomir Joveskin, si anëtarë të Gjykatës Kushtetuese, Opozitarët gjashtë, duke përfshirë Savo Klimovski (Власта предложи тројца правници, меѓу кои и Љубомир Јовески, за членови на Уставниот суд, опозицијата шест, меѓу кои и Саво Климовски)’, *MakPress.Mk*, 14 maj 2022, <https://mak.mk/press/PostPostPostsPailsPost488d1>.

24 ‘Osmani - Takimi i Donfridit: Dialogu Strategjik midis Maqedonisë së Veriut dhe SHBA-së më 2 qershor (Средба Османи - Донфрид: Стратешки Дијалог меѓу Северна Македонија и САД на 2 јуни)’, *Faqja zyrtare e Ministrisë së Punëve të Jashtme të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 29 prill 2022, <https://www.mfa.gov.mk/mk/page/13/post/2941/sredba-osmani-donfrid-strateshki-dijalog-megju-severna-makedonija-i-sad-na-2-juni>.

25 ‘Deklarata e Përbashkët e Maqedonisë së Veriut dhe SHBA-së për Fillimin e Dialogut Strategjik: Ne jemi të fokusuar fort në thellimin e partneritetit dypalësh (Заедничка изјава на Северна Македонија и САД за почетокот на Стратешкиот дијалог: Силно сме фокусирани на prodlabochuvanje на билатерално партнерство)’, *Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 3 qershor 2022, <https://vlada.mk/node/29056>.

26 ‘Deklaratë e përbashkët për dialogun strategjik Maqedonia e Veriut - SHBA (Заедничко соопштение за Стратешкиот дијалог Северна Македонија – САД)’, *Faqja zyrtare e Ministrisë së Punëve të Jashtme të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 3 qershor 2022, <https://www.mfa.gov.mk/mk/page/4/post/2994/zaednichko-soopshtenie-za-strateshkiot-dijalog-severna-makedonija-%E2%80%93sad->

Shoqëria Civile

Organizatata e shoqërisë civile kanë shprehur mendimin e tyre se vendimi i Qeverisë për të hequr mbështetjen financiare për organizatat e shoqërisë civile nga buxheti vjetor i shtetit është i papranueshëm. Në seancën e gjashtë (tematike) të Këshillit për Bashkëpunim midis Qeverisë dhe Shoqërisë Civile, u bënë²⁷ konkluzione përmes të cilave anëtarët e Këshillit ndanë vendimin e tyre **për të bojkotuar punën e Këshillit derisa fondet të sigurohen në Buxhetin e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut për zbatimin e Programit të Propozuar për Financimin e Aktiviteteve Programore të Shoqatave dhe Fondacioneve për vitin 2022.**

Reforma e Administratës Publike

Në maj, Ministria e Shoqërisë së Informacionit dhe Administratës në bashkëpunim me SIGMA/OECD filloi procesin e zhvillimit të Strategjisë së re për Reformën e Administratës Publike 2023-2030 (SRPA 2023-2030).²⁸ Është e rëndësishme të theksohet se ka një proces të gjerë konsultativ edhe në fazën më të hershme të procesit për zhvillimin e këtij dokumenti të rëndësishëm strategjik kombëtar, duke marrë parasysh se në prill Ministria e Shoqërisë së Informacionit dhe Administratës u dërgoi një ftesë të gjitha OSHC-ve për t'u përfshirë në grupet tematike të punës për përgatitjen e SRAP 2023-2030²⁹. Ashtu si Strategjia e mëparshme, e reja do të mbulojë katër fusha dhe katër qëllime: zhvillimin e politikave dhe koordinimin; shërbimin publik dhe menaxhimin e burimeve njerëzore; përgjegjësinë, llogaridhënien dhe transparencën; dhe ofrimin e shërbimeve dhe mbështetjen e TIK për administratën. Strategjia është planifikuar të kompletohet deri në fund të këtij viti.

27 Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut, 'Propozim Procesverbali i Sesionit të Gjashtë (Tematik) të Këshillit për Bashkëpunim midis Qeverisë dhe Shoqërisë Civile, i mbajtur më 6 prill 2022 (Нацрт- записник од шестата (тематска) седница на Советот за соработка меѓу Владата и граѓанското општество, одржана на 06.04.2022 година)', https://www.nvosorabotka.g.mk/sites/de/files_Nacrapis_Z6_nnik_Setovica_%284.pdf.

28 'Punëtoria për Përgatitjen e një Strategjie të Re për 2023-2030 (Работилница за подготовка на нова Стратегија за 2023-2030)', *Faqja zyrtare e Ministrisë së Shoqërisë së Informacionit dhe Administratës*, 13 maj 2022, <https://www.mioa.gov.mk/?q=mk/node/4023>.

29 Thirrje për pjesëmarrje në grupet tematike të punës për përgatitjen e Strategjisë së re të RJA-së (2023-2030) (Повик за учество во тематски работни групи за подготовка на новата Стратегија за RJA (2023-2030)) *Faqja zyrtare e internetit e Ministrisë së Shoqërisë së Informacionit dhe Administratës*, 08 prill 2022, <https://www.mioa.gov.mk/?q=k/node/3971>

Kapitulli 23

Shqetësimet mbeten të njëjta me ato të vitit të kaluar lidhur me efektshmërinë dhe pavarësinë e gjyqësorit dhe luftën kundër korrupsionit sipas vlerësimit të “Freedom House” (2/4).³⁰

30 Freedom House, “Liria në botë 2022 - Maqedonia e Veriut” (2022) < <https://freedomhouse.org/country/north-macedonia/freedom-world/2022>>.

Funksionimi i Gjyqësorit

Dokumente strategjike

Që nga shpallja për përgatitjen e një Strategjie të re Gjyqësore 2023-2027 në shkurt 2022,³¹ nuk ka pasur zhvillim të rëndësishëm në lidhje me përgatitjen e saj ose të paktën nuk ka pasur të dhëna shtesë të disponueshme për publikun. Ministria e Drejtësisë (MD) në qershor 2022 paraqiti një kërkesë për emërimin e një përfaqësuesi nga Grupi i Projektit për Reformën Gjyqësore në mënyrë që të marrë pjesë në procesin e përgatitjes së strategjisë.³²

Organet e menaxhimit

Këshilli Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut (KGJRMV) dhe Këshilli i Prokurorëve Publikë të Republikës së Maqedonisë së Veriut (KPPRMV) publikojnë rregullisht njoftime në faqet e tyre përkatëse të internetit.

Pavarësia dhe paanshmëria

Në seancën 48^{të}, Qeveria përcaktoi paketën e katër ligjeve për paga më të larta në sistemin e drejtësisë dhe prokurorisë.³³ Në mënyrë të veçantë, ndryshimet në Ligjin për Pagat e Prokurorëve Publikë rregullojnë koeficientin për përcaktimin e pagës së prokurorëve publikë dhe angazhimet totale për përmirësimin e burimeve materiale dhe financiare në sistemin e drejtësisë, përfshirë pagat dhe kompensimet e tjera të prokurorëve publikë. Për më tepër, u përcaktuan ndryshimet dhe plotësimet në Ligjin për Ndryshimet në Ligjin për Shërbimin Gjyqësor dhe Ligjin për Shërbimin e Prokurorit Publik. Qëllimi i ndryshimeve të propozuara është arritja e barazisë për punonjësit në sektorët privatë dhe publikë, shërbimin gjyqësor dhe prokurorinë publike si pjesë e tyre, nëpërmjet vendosjes së të njëjtës shumë të pagës minimale ligjore dhe harmonizimit gradual të pagave të zyrtarëve gjyqësorë dhe prokurorë publikë në të gjitha nivelet. Me këto ndryshime, qëllimi afatgjatë është të sigurohet vazhdimësia e ndryshimeve të pagave në lidhje me pagën minimale në nivel kombëtar. Në të njëjtën kohë, në kuadër të harmonizimit të ligjeve me Ligjin për pagën minimale në Republikën e Maqedonisë së Veriut, pagat e të punësuarve në shërbimet gjyqësore dhe të prokurorisë publike po rriten me 15%. Së fundi, në seancën qeveritare, u përcaktuan edhe ndryshimet në Ligjin për pagat e anëtarëve të Këshillit të Prokurorëve Publikë.³⁴

Llogaridhënia

Në këtë tremujor të raportuar, KGJRMV nuk zgjodhi asnjë gjyqtar apo kryetar gjykate dhe shkarkoi tre gjyqtarë.³⁵

31 'Тупанчески шпalli një Strategji të Re për Gjyqësorin 2023-2027 në një takim me Gere (Нова стратегија за правосудството 2023-2027 Тупанчески на средба со Гир)', 360 Stepeni, 9 shkurt 2022, <https://bit.ly/36VQg6D>.

32 Në këtë drejtim, Grupi i Projektit për Reformën Gjyqësore ka propozuar dy përfaqësues. "Letër e Ministrisë së Drejtësisë drejtuar Grupit të Projektit për Reformën Gjyqësore mbi Emërimin e një Përfaqësuesi (Допис од Министерството за правда до Блупринт групата за реформи во правосудството за номинација на претставник)", 22 qershor 2022.

33 Seanca e 48-të qeveritare (48-ма седница на Владата), Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut, 25 maj 2022, <https://vlada.mk/2022-48>.

34 Në tekstin e propozuar ligjor, ndryshohen koeficientët për përcaktimin e pagës së anëtarëve të Këshillit me qëllim përmirësimin e sistemit të pagave të anëtarëve të Këshillit të Prokurorëve Publikë, sipas rëndësisë dhe reputacionit të detyrës që ata kryejnë, peshës së punës dhe përgjegjësisë së tyre.

35 Këshilli Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut (Судски совет на Република Северна Македонија), 'Paraqitja e Informacionit Publik (Доставување на информации од јавен карактер)', 17 korrik 2022.

Mandati i nëntë juristëve në Gjykatën e Apelit në Shkup përfundoi në prill të vitit të kaluar, por kjo u përcaktua nga KGJRMV vetëm në 29 mars 2022.³⁶ Sipas hetimit të botuar nga Rrjeti Ballkanik i Raportimit Investigativ (BIRN) Maqedoni, disa nga juristët e treguar vazhduan me punën e tyre këtë vit gjithashtu, duke marrë vendime dhe duke kaluar vendime.³⁷ Gjykata e Apelit e Shkupit injoroi faktin se mandati i juristëve kishte mbaruar një vit më parë dhe vuri në dukje se deri në skadimin e mandatit seancat u mbajtën me pjesëmarrjen e gjykatësve aktivë. KGJRMV nuk pa asnjë problem me këtë pasi propozimi për ndërprerjen e detyrës kishte mbërritur më 28 mars, dhe ata e vendosën atë propozim si një pikë në rendin e ditës të seancës së 29 marsit.³⁸ Përveç kësaj, KGJRMV formoi një grup pune prej tre anëtarësh³⁹ i cili kreu një inspektim në vend dhe lëshoi vetëm një raport që u jepte udhëzime gjykatave për të qenë në përputhje me ligjin.⁴⁰ Megjithatë, mbetet pyetja pse nuk u kërkua zgjatja e mandatit të juristëve dhe pse KGJRMV nuk e mori parasysh këtë.

Në maj 2022, një avokat paraqiti një ankesë penale në Prokurorinë Themelore Publike (PTHP) Shkup kundër një kreu të një departamenti në MD për punë të pakujdesshme.⁴¹ Është një çështje midis një avokati kundër shefit të departamentit për shpërdorimin e ndihmës juridike falas për një çështje private e cila përfundoi me një vendim për heqjen e avokatit nga regjistri për ndihmë juridike falas.⁴² Rasti u raportua gjithashtu në Komisionin Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit (KSHPK).⁴³

Komiteti i Helsinkit për të Drejtat e Njeriut (HCHR) reagoi ndaj shkeljes së parimit të publicitetit të procedurës në Gjykatën Themelore të Kumanovës, për çka HCHR në mënyrë plotësuere dorëzoi peticion deri te Kryetari i Gjykatës.⁴⁴ Në përgjigje të peticionit, gjykata përmendi probleme teknike të tilla si përfshirja e një kondicioneri në sallën e gjyqit, i cili nuk zbuste kushtet e rënda të motit.⁴⁵

36 'Shpallje nga Seanca 398te e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut - 29 mars, 2022 (Соопштение од 398-та седница на Судскиот совет на РСМ - 29.03.2022 година)', *Faqja zyrtare e Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, shorturl.at/txyCH.

37 'Ata kanë qenë duke administruar drejtësinë për një vit me mandat të skaduar - Dhjetëra vendime për Gjykatën e Apelit të Shkupit u morën në pyetje, njofton BIRN (Со истечен мандат година дена делеле правда- десетина пресуди на Скопска апелација доведени во прашање, дознава БИРН)', *Faqja zyrtare e Këshillit të Rrjetit Ballkanik të Raportimit Investigativ (BIRN) Maqedoni*, 5 prill 2022, <https://prizma.mk/so-istechen-mandat-godina-dena-delele-pravda/>.

38 Ibid.

39 Ibid.

40 'Si humbi viti i kontrollit të Këshillit Gjyqësor (Како контролата на Судскиот совет ја утна годината)', *Faqja zyrtare e Këshillit të Rrjetit të Raportimit Hulmues të Ballkanit (BIRN) Maqedoni*, 9 qershor 2022, <https://prizma.mk/kako-kontrolata-na-sudskiot-sovet-ja-utna-godinata/>.

41 'Një avokate paraqiti një ankesë penale kundër një drejtuesi të një departamenti në Ministrinë e Drejtësisë që i kërkoi favore, ajo gjithashtu e raportoi atë në Agjencinë Kundër Korrupsionit (Адвокатка поднесе кривична пријава против раководителка во Министерството за правда што барала услуга, па пријавила и во Антикорупцуска)', *Sakam Da Kazam*, 5 maj 2022, <https://dmk.mk/index.mk/makedonija-pakedonese-rovova-provovova-provovova-provovova-provovova-provovova-provovova-pravovova-provovova-vita>.

42 Konkretisht, është një rast në të cilin një avokat pretendon se kreu i Njësisë së Ndihmës Juridike Falas i kërkoi asaj shërbime ligjore falas për një çështje gjyqësore private, të cilën ajo e refuzoi. Për këtë shkak, avokati pretendon se ajo është dëmshpërblyer me vetëm 20 për qind të shpenzimeve që ka kryer duke përfaqësuar një klient të varfër në një procedim tjetër para gjykatës për dy vjet, pavarësisht kompensimit të përcaktuar me ligj. Gjithashtu, ajo mori një email nga kreu i departamentit në të cilin ajo kërcënohet se as 20 për qind nuk do t'i paguhet nëse guxon të padisë ministrinë për paratë që nuk i paguhen. Pasi është paraqitur ankimi në Gjykatën Administrative për rimbursimin e shpenzimeve gjyqësore dhe drejtësinë e marrë në gjykatë, ajo i është drejtuar Ministrit të Drejtësisë dhe i ka kërkuar shpenzimet e saj. Në përgjigje, ajo mori një vendim për heqjen e saj nga Regjistri i Avokatëve për ndihmë juridike falas.

43 'Një avokate paraqiti një ankesë penale kundër një drejtuesi të një departamenti në Ministrinë e Drejtësisë i cili i kërkoi asaj një favor, ajo gjithashtu e raportoi atë në Agjencinë Kundër Korrupsionit (Адвокатка поднесе кривична пријава против раководителка во Министерството за правда што и барала услуга, ја пријавила и во Антикорупциска)'.⁴⁴

44 Është një proces gjyqësor që Komiteti ndjek me kërkesen e të pandehurit. Megjithatë gjykata është informuar rregullisht për monitorimin gjyqësor, si dhe për personin që do ta kryejë atë, seanca përgatitore është zhvilluar vetëm në prani të përfaqësuesve, pa një vendim për përjashtimin e publikut, as shpjegim të arsyeve dhe bazës për përjashtimin e publikut dhe palës. Gjithashtu, para përfundimit të seancës përgatitore, gjyqtari i kërkoi avokatit të të pandehurit që përfaqësuesit nga Komiteti i Helsinkit të mos vijnë në gjykatë për monitorim deri në përfundimin e procedurës. 'Absurditetet Gjyqësore: Pajisja në distancë që e nxjerr publikun nga salla e gjyqit (Судски апсурди: Далечинскиот уред што ја исклучи јавноста од судница)', *Faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë*, 15 qershor 2022, <https://mhc.org.mk/news/sudski-apsurdi-dalechinskiot-ured-shto-ja-iskluchi-javnosta-od-sudnica/>.

45 Ibid.

Profesionalizmi dhe kompetenca

Thirrja për zgjedhje të gjykatësve në Gjykatën Supreme, Gjykatën e Apelit Shkup, Gjykatën e Apelit Gos-tivar, Gjykatën Themelore Shtip dhe Gjykatën Themelore Penale Shkup u shpall më 6 gusht, 2021, por përzgjedhja ka qenë në pritje që nga ajo kohë. Arsyeja kryesore e vonesës së zgjedhjes, e theksuar nga Kryetari i KGJRMV-së, është dëshira për të aplikuar për herë të parë metodologjinë e vlerësimit të punës së një gjyqtari bazuar në kriteret cilësore dhe formën e vlerësimit dhe pikëzimit të përmbushjes së kriterëve cilësore nga gjyqtarët.⁴⁶

Pas një procesi të gjatë, në prill 2022 Akademia e Gjyqtarëve dhe Prokurorëve (AGJPP) publikoi listën e renditjes së brezit të tetë të praktikantëve për trajnim fillestar në AGJPP⁴⁷. Pranimit u bë më 11 maj 2022.⁴⁸ Ky brez ka 97 kandidatë dhe është grupi më i madh që nga viti 2006.

Ministria e Punës dhe Politikës Sociale (MPPS) dorëzoi ndryshime në Ligjin për marrëdhënie pune në Kuvend.⁴⁹ Ndryshimet në ligj i referohen përfundimit të kontratës së punës, duke siguruar një përjash-tim për gjyqtarët dhe prokurorët publikë dhe zgjatjen e mandatit të tyre.⁵⁰ Amendamentet e propozuara të dërguara në kuvend sipas një procedure urgjente dhe me një flamur evropian, shkaktuan incidente të dhunshme midis deputetëve, kryesisht nga deputetët e VMRO-DPMNE dhe BDI.⁵¹ Sesioni i fundit u ndërpre, gjë që shkaktoi një problem të madh për shkak të mungesës së personelit në gjykatat dhe zyrat e prokurorisë.⁵² Që nga 1 korriku 2022, 42 gjyqtarë dhe 10 prokurorë do të dalin në pension.⁵³

46 'Metodologjia për vlerësimin e punës së një gjykatësi bazuar në përmbushjen e kriterëve cilësore për punën gjyqësore (Методологијата за оценување на работата на судија врз основа на исполнетост на квалитативните критериуми за судиското работење)' (Këshilli Gjyqësor i Republikës së Maqedonisë së Veriut, 18 dhjetor 2020), shorturl.at/ceq.

47 'Publikimi i Listës së Renditjes së Praktikantëve në Gjeneratën VIII të Studentëve në Trajnimin Fillestar në Akademinë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë (Објавување на ранг листа на слушателите во VIII-ta generacija слушателите на почетна обука во Академијата за судии и јавни Обвинители)', *Faqja Zyrtare e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë "Pavel Shatev"* 15 prill 2022, <https://jpacademy.gov.mk/announcements/objavuvane-na-rang-lista-na-slushateli-vo-viii-ta-generacija-slushateli-na-pochetna-obuka-vo-akademijata-za-sudii-i-javni-obviniteli/>.

48 'Shënohet pranimi i brezit të tetë të praktikantëve në trajnimin fillestar në Akademinë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë (Одбележан приемот на осмата генерација слушателите во почетната обука во Академијата за судии и јавни обвинители)', *Faqja zyrtare e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë "Pavel Shatev"*, 11 maj 2022, <https://jpacademy.g.mk/odbelezhan-priemot-na-osmata-generacija-slushateli-vo-pochetnata-obuka-vo-akademijata-za-sudii-i-javni-obviniteli/>.

49 'Amendamentet e Ligjit për Marrëdhëniet e Punës për Zgjatjen e Jetës së Punës së Gjyqtarëve dhe Prokurorëve deri në Rekrutimin e Stafit të Ri (Измени на Законот за работни односи за продолжување на работниот век на судиите и обвинителите до регрутација на нови кадри)', *Akademik*, 22 qershor 2022, <https://akademik.mk/izmeni-na-zro-za-prodolzhuvane-na-rabotniot-vek-na-sudiite-i-obvinitelite-do-regrutatsija-na-novi-kadri/>.

50 Ibid.

51 'Vlon në Kuvend- Kërkesat për dorëheqje dhe përgjegjësi pas incidentit në legjislaturë (Врие во Собранието- Барања за оставки и одговорност по инцидентот во законодавниот дом)', *Deutsche Welle*, 28 qershor 2022, shorturl.at/afpzH.

52 'Ndërpritet seanca parlamentare për vazhdimin e punës dhe angazhimin të gjyqtarëve dhe prokurorëve (Прекината собраниската седница за продолжување на работниот ангажман на судии и обвинители)', *MIA - Agjencia e Informacionit për Median*, 29 qershor 2022, shorturl.at/bcfp2.

53 'Gjyqtarët dhe prokurorët publikë që kanë mbushur 62 ose 64 vjeç dalin në pension (Судиите и јавните обвинители кои наполнија 62 или 64 години заминуваат во пензија)', *MIA - Agjencia e Informacionit për Median*, 1 korrik 2022, shorturl.at/hoy39.

Cilësia e drejtësisë

Në prill, në Ministrinë e Drejtësisë (MD) u mbajt një debat publik për Projektligjin për Drejtësinë e Fëmijëve.⁵⁴ MD-ja zhvilloi edhe një debat ekspertësh për Projektligjin për Faljen⁵⁵. Gjithashtu, si pjesë e axhendës legjislative lidhur me reformën e të drejtës penale, Ministri i Drejtësisë evidentoi në muajin maj se pavarësisht ndryshimeve në Kodin Penal ekzistues, ka filluar edhe procesi i rishikimit të plotë të Kodit Penal.⁵⁶ Projektligji do të përfshijë të gjitha standardet e fundit ndërkombëtare në fushat e terrorizmit, krimit mjedisor, mashtrimit financiar, prodhimit të paligjshëm dhe tregtisë së armëve dhe do t'i kushtojë vëmendje të posaçme ripërcaktimit të politikës penale në dënimin me burgim.⁵⁷ Ka filluar edhe procesi i përgatitjes së ligjit të ri për menaxhimin e pronës së konfiskuar, përfitimin e pronës dhe objekteve të konfiskuara në procedurë penale dhe kundërvajtëse.⁵⁸

Akademia për Gjyqtarët dhe Prokurorët Publikë (AGJPP) nënshkroi një memorandum bashkëpunimi me Qendrën e Trajnimit dhe Studimit për Gjyqësorin (QTSGJ) të Mbretërisë së Holandës. Ky memorandum parashikon zbatimin e aktiviteteve që do të forcojnë kapacitetin institucional të AGJPP në mënyrë që të sigurojnë cilësi më të lartë në zbatimin e trajnimit për gjyqtarët dhe prokurorët publikë, por edhe për praktikantët në trajnimin fillestar të Akademisë.⁵⁹

Një memorandum bashkëpunimi u nënshkrua gjithashtu midis Këshillit Gjyqësor të Republikës së Maqedonisë së Veriut (KGJRMV) dhe Agjencisë për Mbrojtjen e të Drejtës për Qasje të Lirë në Informacion Publik (AQLI). Kjo me qëllim të rritjes së transparencës aktive të gjykatave me qëllim të sigurimit të zbatimit konsequent të dispozitave të Ligjit për qasje të lirë në informata me natyrë publike dhe realizimit të së drejtës së qytetarëve për qasje të lirë në informata. AQLI do të monitorojë faqet e internetit të gjykatave në lidhje me pajtueshmërinë me nenin 10 të ligjit dhe më pas do të përgatitet një analizë.⁶⁰

54 'Një debat publik mbi Projektligjin për Drejtësinë e Fëmijëve u mbajt në ambientet e Ministrisë së Drejtësisë (Во просториите на Министерството за правда се одржа јавна расправа за Предлог законот за правда на децата)', *Faqja zyrtare në Facebook e Ministrit të Drejtësisë, Nikola Tupançeski*, 11 prill 2022, https://www.facebook.com/perink.php?story_fbid=1298858429150&id=100078042045641.

55 Projektligji u publikua në ENER më 27 prill. Nëse ligji miratohet, Presidenti i Shtetit nuk do të jetë në gjendje t'i falë personat përpara se të ketë një proces gjyqësor për ta, domethënë ai/ajo do të jetë në gjendje t'i falë ata vetëm pasi vendimi të jetë bërë përfundimtar. 'Teksti i Projektligjit për faljen është publikuar, i cili përcakton kritere më të rrepta për faljen (Објавен текстот на Предлог-законот за помилување, кој предвидува построги критериуми за помилувањето)', *Akademik.Mk*, 27 prill 2022, <https://akademik.mk/objaven-tekstot-na-predlog-zakonot-za-pomiluvane-koj-predviduva-postrogi-kriteriumi-za-pomiluvaneto/>.

56 'Një Propozim Verzion i Kodit të ri Penal pritet të miratohet deri në fund të vitit (Подготвена нацрт верзија за нов Кривичен законик, се очекува да биде донесен до крајот на годината)', *Sitel TV*, 4 maj 2022, <https://sitel.com.mk/podgotvena-nacrt-verzija-za-nov-krivichen-zakonik-se-ochekuva-da-bide-donesen-do-krajot-na-godinata>.

57 'Ka filluar Procedura për Përgatitjen e Propozim Kodit Penal (Постапката за подготовка на предлог на Кривичниот законик е започната)', *Akademik*, 4 maj 2022, <https://akademik.mk/postapkata-za-podgotovka-na-predlog-na-krivichniot-zakonik-e-zapochnata/>.

58 'Një ligj i ri po përgatitet për menaxhimin e pronës së konfiskuar, përfitimin e pronës dhe objekteve të konfiskuara në procedim penal dhe kundërvajtës (Се подготвува нов Закон за управување со конфискуван имот, имотна корист и одземени предмети во кривична и прекршочна постапка)', *Faqja Zyrtare në Facebook e Ministrit të Drejtësisë, Nikola Tupheski*, 20 maj 2022, https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=141053301839404&id=100078042045641..

59 'Memorandumi për bashkëpunim i nënshkruar midis Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë dhe Qendrës së Trajnimit dhe Studimit për Gjyqësorin të Mbretërisë së Holandës', *Faqja zyrtare e Akademisë për Gjyqtarë dhe Prokurorë Publikë "Pavel Shatev"*, 10 maj 2022, <https://jpacademy.gov.mk/potpishan-memorandum-za-sorabotka-pomegu-akademijata-za-sudii-i-javni-obviniteli-i-czenaratot-za-obuka-i-pravosudni-studiissr-na-kralstvoto-holandija/>.

60 'U nënshkrua një Memorandum për të rritur transparencën e gjykatave (Потпишан меморандум за зголемување на транспарентноста на судовите)', *Akademik*, 18 maj 2022, <https://akademik.mk/potpishan-memorandum-za-zgolemuвање-na-transparentnosta-na-sudovite/>.

Efikasiteti

Gjykata Kushtetuese u lajmërua për seriozitetin e situatës për shkak të mungesës së stafit të duhur në gjykatë. Gjykata aktualisht funksionon me pesë nga nëntë gjykatësit e parashikuar me kushtetutë⁶¹ Seanca e dymbëdhjetë e Gjykatës Kushtetuese për vitin 2022 është seanca e parë në të cilën nuk është marrë asnjë vendim nga pikat e rendit të ditës.⁶² Për shkak të përbërjes jo të plotë, procesi i vendimmarrjes ka qenë në pyetje për disa muaj. Për këtë arsye, Kryetari i Gjykatës Kushtetuese njoftoi se për shkak të mungesës së kuorumit për zhvillimin e seancave, nuk janë marrë vendime për më shumë se 30 çështje⁶³ dhe se deri në përbushjen e tij, nuk do të shqyrtohen çështje të rëndësishme.⁶⁴ Zgjedhja e gjykatësve të rinj kushtetues ka ngecur në kuvend prej muajsh. Pas vonesave dhe bllokimeve të shumta, në 13 maj Komisioni për Zgjedhjet dhe Emërimet (KZE) më në fund shtoi në rendin e ditës shqyrtimin e propozimit për zgjedhjen e gjyqtarëve kushtetues.⁶⁵ Për katër vende në Gjykatën Kushtetuese, nëntë kandidatë u propozuan nga deputetët në Kuvend.⁶⁶ Anëtarët e KZE deri tani kanë marrë në konsideratë dy propozime.⁶⁷ Ndërsa pret që shumica parlamentare të përfundojë Gjykatën Kushtetuese, HCHR paraqiti një nismë tek MD për të nxjerrë një ligj për zgjedhjen e gjyqtarëve kushtetues, kompetencat dhe mënyra e zgjedhjes së të cilëve rregullohen vetëm nga Kushtetuta dhe Rregullorja e Procedurës, të cilat datojnë që nga viti 1992.⁶⁸

Me rastin e 100 ditëve të Qeverisë, MD theksoi se sistemi për ndihmë juridike falas për qytetarët po zbatohet me sukses.⁶⁹ Kjo do të thotë se numri i kërkesave për ndihmë juridike dytësore në vitin 2021 u rrit

61 Ka më shumë se një vit që mandati i dy gjyqtarëve ka përfunduar në maj të vitit të kaluar, dhe në janar të këtij viti mandati ka përfunduar edhe për një gjyqtar. 'Gjykata Kushtetuese, me duart e lidhura, për herë të parë nuk mori asnjë vendim të vetëm (Уставниот суд со "врзани раце", за првпат не донесе ниту една одлука)', Fokus, 13 prill 2022, <https://fokus.mk/ustavniot-sud-so-vrzani-ratse-za-prv-pat-ne-donese-nitu-edna-odluka/>.

62 Ibid.

63 'Njoftim pas takimit të punës së Kryetarit të Gjykatës Supreme Dobrila Kacarska me Presidentin Stevo Pendarovski, Kryeministrin Dimitar Kovačevski dhe Kryetarin e Kuvendit Talat Xhaferi (Соопштение по одржаниот работен состанок на претседателката на судот Добрила Кацарска со претседателот на државата Стево Пендаровски, претседателот на Владата Димитар Ковачевски и претседателот на Собранието Талат Џафери', Faqja Zyrtare e Gjykatës Kushtetuese të Maqedonisë së Veriut, 30 maj 2022, <http://ustavensud.mk/?p=22303>.

64 Çështje të rëndësishme si Dekreti për Shpalljen e Marrëveshjes së Prespës dhe Ligji për Gjuhët (për të cilat kërkohet prania e të nëntë gjykatësve), Ligji për Mbrojtjen Sociale, Ligji për Prokurorinë Publike, etj., nuk do të shqyrtohen. 'Kacarska: Situata në Gjykatën Kushtetuese është serioze, derisa të plotësohet numri i gjykatësve, nuk do të shqyrtohen raste të rëndësishme (Кацарска: Состојбата во уставен е сериозна, додека не се пополни бројот на судии нема да разгедуваат важни предмети)', 360 Stepeni, 30 maj 2022, <https://360stepeni.mk/katsarska-sostojbata-vo-ustaven-e-seriozna-dodeka-ne-se-popolni-brojot-na-sudii-nema-da-se-razgleduvaat-vazhni-predmeti/>.

65 'Ka qenë në përbërje jo të plotë për një vit: Propozimi i gjykatësve të rinj është në agjendën e Komisionit parlamentar sot (Уставен една година е во нецелосен состав: предлагањето нови судии денеска е на дневен ред во Собраниската комисија)', 360 Stepeni, <https://360stepeni.mk/ustaven-edna-godina-e-vo-netselosen-sostav-predlaganeto-na-novi-sudii-deneska-e-na-dneven-red-vo-sobrankskata-komisija/>.

66 Qeveria propozoi prokurorin publik të Republikës Ljubomir Joveski, gjyqtarin suprem Fatmir Skënderi dhe këshilltaren shtetërore në Ministrinë e Drejtësisë Tatjana Vasić Bozaxhieva si gjyqtarë kushtetues. Partia opozitare VMRO DPMNE propozoi si gjykatës kushtetues profesorët e universitetit Savo Klimovski dhe Rodna Zhivkovska, prokurorët publikë Todor Vitlarov dhe Vojislav Dimovski, gjykatësen e Gjykatës Administrative Vesna Jovanovska dhe ish presidentin e gjykatës së Gostivarit Branko Sekulovski. 'Propozimet për gjyqtarët e rinj kushtetues (Предлози за нови уставни судии)', TV 24, 13 maj 2022, <https://24.mk/details/predlozi-za-novi-ustavni-sudii>.

67 Tani për tani, është vendosur propozimi i shumicës qeverisëse që Fatmir Skënderi, gjyqtar aktual në Gjykatën e Apelit të Shkupit, të zgjidhet si gjyqtar kushtetues. Propozimi i partisë opozitare VMRO-DPMNE, nga ana tjetër, që Rodna Zhivkovska të zgjidhet si gjykatëse kushtetuese u kundërshtua. 'Diskutimi i ndërprerë i Komitetit për përcaktimin e propozimeve për gjyqtarët kushtetues (Прекината комисија расправа за утврдување предлози за уставни судии)', MIA - Agjencia e Informacionit për Mediat, 24 qershor 2022, shorturl.at/kns08.

68 'Një ish-deputete dhe një avokat po përgatiten të bëhen gjyqtarë kushtetues (Поранешна пратеничка и адвокат се спремаат за уставни судии)', 360 Stepeni, 4 qershor 2022/poraneshna-pratenichka-i-advokat-se-spremaat-za-ustavni-sudii/.

69 "Ministria e Drejtësisë: Digjitalizimi i gjykatave, qasja e shpejtë dhe e thjeshtë e qytetarëve për të marrë dokumente, sigurimi i kushteve optimale për kryerjen e funksioneve gjyqësore dhe prokuroriale (Министерство за правда: Дигитализација на судови, брз и едноставен пристап на граѓаните за добивање документи, обезбедување optimalni услови за вршење на судската и јавно обвинителската функција)', Faqja Zyrtare e Republikës së Maqedonisë të Veriut, 28 April 2022, https://vlada.mk/node/28563?fbclid=I-wAR33ka1LfrEMkUxmhiU_UcWQ8mf5sufXgnXno6dgk88JFhmefhU--WGjoo.

me 53.7% krahasuar me vitin 2020, dhe ndihma juridike parësore u rrit me 20%.⁷⁰ Në të njëjtin rast u theksua se rikonstruimi i godinës së Gjykatës Administrative është në fazën përfundimtare.⁷¹

Ligji i ri për Procedurën Civile⁷² është ende në fazën e parë të leximit në Kuvend.⁷³

Lidhur me efikasitetin e procedimit penal të rasteve të profilit të lartë të korrupsionit, u përsërit edhe verdikti i çështjes “Reket” nga gjykata e shkallës së tretë⁷⁴ dhe u miratuan verdiktet e shkallës së parë për rastet “Toplik”⁷⁵ dhe “Talir 2”⁷⁶. Veçanërisht, Gjykata e Lartë konfirmoi dënimin me burg për të pandehurit e parë në rastin “Reket”, ku një ish prokuror publik i posaçëm u dënua me shtatë vjet dhe një personalitet i TV u dënua me nëntë vjet.⁷⁷ Për më tepër, ish ministri i transportit dhe komunikacioneve, si i pandehuri i parë në rastin “Toplik”, u shpall fajtor nga Gjykata Themelore Penale e Shkupit dhe u dënua me tre vjet e gjysmë burg.⁷⁸ Për më tepër, kryetari i Komisionit për Ofertat Publike, u dënua me tre vjet burg, ndërsa anëtarët e tjerë të akuzuar të Komisionit, morën dënime të pezulluara me dy vjet burg.⁷⁹ Së fundi, Gjykata Themelore Penale në Shkup shpalli fajtor ish-kryeministrin dhe ish-sekretarin e përgjithshëm të Qeverisë për shpërdorim të detyrës dhe autoritetit në rastin “Talir 2”.⁸⁰

Ish presidenti i Gjykatës së Lartë u shpall fajtor dhe u dënua me një vit e gjashtë muaj burg për shpërdorim të detyrës dhe autoritetit. Dënimi i tij që atëherë është reduktuar në dënim me kusht nëse ai nuk kryen një krim të ri në katër vitet e ardhshme.⁸¹

70 Ministria e Drejtësisë, ‘Raporti Vjetor për Zbatimin e Ligjit për Ndhimën Juridike Falas 2021 (Годишниот извештај за примената на Законот за бесплатна правна помош 2021 година)’, 31 dhjetor 2021, shorturl.at/ms056.

71 Me miratimin e ligjit të ri për mosmarrëveshjet administrative, Gjykata Administrative ka disa detyrime duke pasur parasysh faktin se është në të njëjtin nivel me gjykatat e tjera me futjen e seancës dëgjimore publike, por nuk ka pasur kushte të përshtatshme hapësinore për zbatimin e tyre. Kjo pasi pavarësisht vendimit të Qeverisë të datës 25 shtator 2018, me të cilin ndërtesa në rrugën “Dame Gruev” nr. 28 është miratuar për përdorim të përhershëm nga Gjykata Administrative, ambienti ende përdoret nga shërbimet e Ministrisë së Transportit dhe Komunikacionit. 100 Ditë Qeveri: Janë siguruar fonde për rindërtimin e institucioneve penitenciarë. Rindërtimi i ndërtesës së Gjykatës Administrative është në fazën përfundimtare (100 дена Влада: Обезбедени се финансиски средства за реконструкција на казнено-правните установи. Во завршна фаза е реконструкцијата на зградата на Управен суд), *Faqja zyrtare e Ministrisë së Drejtësisë*, 30 prill 2022, <https://www.pravda.gov.mk/vest/6348>.

72 ‘Draft Ligji për Procedurën Civile (Предлог закон за парнична постапка)’, *Regjistri Elektronik Kombëtar i Rregulloreve të Republikës së Maqedonisë së Veriut-ENER*, 21 shtator 2020, https://ener.gov.mk/default.aspx?item=pub_regulation&subitem=view_reg&itemid=1-LyTQYj5ArLL03xuzv1prbQ.

73 ‘Ligji i ri për procedurën civile - një reformë që është ende në procedurën parlamentare (Новиот Закон за парнична постапка - Reforma koja će ušte e vo sobraniska procedura)’, *Akademik*, 3 maj 2022, <https://akademik.mk/noviot-zakon-za-panichnata-postapka-reforma-koja-se-ushte-e-vo-sobraniska-protsedura/>.

74 ‘Gjykata e Lartë konfirmoi dënimet me burg të Katica Janevës dhe Bojan Jovanovskit për “Reket” (Врховен им ги потврди затворските казни на Катица Јанева и Бојан Јовановски за Рекет “)’, *A1 On*, 1 qershor 2022, <https://a1on.mk/maqedonia/i-vrhoven-im-gi-potvr-di-zatvorskite-kazni-na-katica-janeva-i-bojan-jovanovski-za-reket/>.

75 ‘“Toplik”: Mile Janakieski u dënua me tre vjet e gjysmë burg („Топлик”: Миле Јанакиески осуден на три и пол години затвор)’, *Akademik*, 5 prill 2022, <https://akademik.mk/sudenje/toplik-mile-janakieski-osuden-na-tri-i-pol-godini-zatvor/>.

76 ‘6 vjet burg për Gruevskin për ndërtimin e selisë së VMRO-DPMNE-së, dënimi i pezulluar për Bozhinovskin (6 години затвор за Груевски за изградбата на седиштето на ВМРО-ДМНЕ, условна за Божиновски)’, *Mkd.Mk*, 8 qershor 2022, <https://www.mkd.mk/makedonija/sudstvo/presuda-za-talir-2>.

77 ‘Gjykata e Lartë konfirmoi dënimet me burg të Katica Janevës dhe Bojan Jovanovskit për “Reket” (Врховен им потврди затворските казни на Катица Јанева и Бојан Јовановски за Рекет “)’.

78 ‘“Toplik”: Mile Janakieski u dënua me tre vjet e gjysmë burg („Топлик”: Миле Манакиески осуден на три и пол години затвор)’.

79 Ibid.

80 ‘6 vjet burg për Gruevskin për ndërtimin e selisë së VMRO-DPMNE-së, dënimi i pezulluar për Bozhinovskin (6 години затвор за Груевски за изградбата на седиштето на ВМРО-ДПМНЕ, условна за Божиновски)’.

81 ‘Jovo Vangelovski u dënua për abuzim të pozitës dhe autoritetit zyrtar (Вангеловски е осуден за злоупотреба на службената положба и овластување)’, *MIA - Agjencia e Informacionit të Medias*, 4 qershor 2022, shorturl.at/EMTV3.

Lufta kundër korrupsionit

Kuadri institucional

Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit

Gjatë kësaj periudhe tremujore, KSHPK ka nisur gjithsej 294 raste për shkak të dyshimeve për sjellje korruptive, shpërdorim të detyrës publike, konflikt interesi dhe regjistrim dhe monitorim të pasurisë e intereseve. Prej tyre 211 raste janë iniciuar pas kërkesave të paraqitura nga qytetarët, dhe 83 raste me iniciativën e KSHPK-së. Në fushën e korrupsionit dhe shpërdorimit të detyrës publike, janë iniciuar 166 raste, prej të cilave 166 janë bazuar në raportet e qytetarëve dhe katër me iniciativën e KSHPK-së. Gjithashtu, janë nisur 59 çështje në fushën e konfliktit të interesit, nga të cilat 47 janë bazuar në raportet e qytetarëve dhe 17 me iniciativën e KSHPK-së. Gjithashtu KSHPK ka iniciuar 69 raste në fushën e regjistrimit dhe monitorimit të pasurive dhe intereseve, nga të cilat shtatë janë iniciuar nga raportet e qytetarëve dhe 62 me iniciativën e KSHPK-së.⁸²

Në prill, KSHPK publikoi Raportin vjetor për zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesit për vitin 2021, duke arritur në përfundimin se vetëm 20% e të gjitha aktiviteteve të planifikuara për vitin 2021 janë zbatuar plotësisht, 27% janë në proces zbatimi dhe 53% nuk janë zbatuar fare, ndërsa zbatimi më i madh i aktiviteteve është në sektorin e drejtësisë (78%), pasuar nga sektori i medias dhe shoqërisë civile (67%), fusha horizontale e prokurimit publik (33%) dhe sektori i arsimit (22%).⁸³

KSHPK-të paraqitën një iniciativë për një ankesë penale në Prokurorinë Publike kundër dy ish-sekretarëve të përgjithshëm të Qeverisë, për shpërdorim të detyrës zyrtare duke lidhur marrëveshje për të drejtat e autorit me të huaj për pagesën e shpërblimit për të cilat një buxhet i parashikuar të zgjasë për pesë vjet u shpenzua shumë në periudhën midis 2019 dhe fillimit të 2022.⁸⁴

Organet qeverisëse

Në mes të prillit, një stacion TV shqiptar botoi një video që tregonte një menaxher turni në kalimin kufitar të Bllacës duke marrë rryshfet nga shtetasit shqiptarë që kalonin kufirin⁸⁵ Ministria e Punëve të Brendshme (MPB) njoftoi se do të nisin procedime disiplinore dhe se shefi i policisë/menaxher turni së bashku me një tjetër polic do të kenë padi penale kundër tyre.⁸⁶

82 Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, "Paraqitja e Informacionit Publik (Dostavuvanje na informacioni od javen karakter)", 18 korrik 2022.

83 Komisioni Shtetëror për Parandalimin e Korrupsionit, 'Raporti Vjetor për Zbatimin e Strategjisë Kombëtare për Parandalimin e Korrupsionit dhe Konfliktit të Interesave të Planifikuara për Zbatim në vitin 2021 (Godišen izveštaj za sproveduvanje na Nacionalnata strategija za sprečuvanje na korupcijata i sudiront na interesi predvideni za realizacija vo 2021 godina)', 11 prill 2022, <https://dksk.mk/wp-content/uploads/2022/03/Godisen-izvestaj-za-sproveduvanje-na-NS-vo-2021.pdf>.

84 'Antikorupsioni ka dorëzuar një iniciativë në Prokurorinë Publike për ndjekjen penale të Zeqirit dhe Rashkovskit (Antikorupsionska podnese inicijativa do OJO za krivično gonenje na Zeќiri i Rashkovski)', 360 Stepeni, 1 Qershor 2022, <https://360stepeni.mk/antikorupsionska-podnese-inicijativa-do-ojo-za-krivično-gonene-na-zekiri-i-rashkovski/>.

85 'Shefi i kalimit kufitar bllacë i filmuar duke marrë një rryshfet - Kontrolli i Brendshëm kontrollon (Началник од граничниот премин, Блаце, "снимен како прима поткуп - Внатрешна контрола проверува")', Sitel TV, 13 prill 2022, shorturl.at/ACS68.

86 'Du oficerët e policisë nga pika e kalimit kufitar të Bllacës morën akuza penale për pranimin e rryshfetit dhe u pezulluan (Dvajcата полицајци од граничниот премин, Блаце "добиа кривични пријави за примање мито и суспензија")', 13 prill 2022, <https://360stepeni.mk/dvajcата-politsajtsi-od-granichniot-premin-blatse-dobija-krivichni-prijavi-za-primanje-mito-i-suspenzija/>.

Prokuroria Publike

Në lidhje me skandalin “Palermo” që shkaktoi reagime nga publiku, në një deklaratë për një media, Ministri i Drejtësisë pranoi se kishte paguar vetëm për akomodimin dhe se nuk kishte paguar biletën ose fluturimin charter dhe as hyrjen në stadium në Palermo për ndeshjen e futbollit Maqedonia e Veriut kundër Italisë.⁸⁷ Zyra e Prokurorisë Publike (ZPP) deklaroi se derisa nuk ka shkresë zyrtare nga Qeveria, ajo nuk do të punojë në rastin sepse deri më tani nuk është shprehur dyshim për vepër penale, por më shumë shkelle e kodeve etike të qeverisë, gjykatësve dhe prokurorëve.⁸⁸ KSHPK gjithashtu deklaroi se ata nuk do të paraqesin një rast tani për tani, por do të ndjekin nga afër çështjen.⁸⁹ Sipas të lartpërmendurës, Zëvendëskryeministri për Politikën dhe Mirëqeverisjen, bazuar në informacionin dhe të dhënat e siguruara nga Ministri i Drejtësisë, i ka dërguar një paralajmërim me shkrim Ministrin të Drejtësisë për shkeljen e ne-neve 12 dhe 17 të Kodit të Etikës për Anëtarët e Qeverisë,⁹⁰ pra për konflikt interesi publik dhe privat dhe marrjen e një dhurate – kundrejt kodit.⁹¹ Përveç kësaj, KGJRMV, e cila shqyrtoi nëse kodi i etikës⁹² ishte shkelur nga kryetari i Gjykatës Themelore të Kavadarit, përcaktoi se nuk kishte konflikt interesi.⁹³

ZPP tërhoqi një pjesë të akuzës për shpërdorim të postit zyrtar dhe kompetencave për ish-Ministrin e Transportit dhe Komunikacionit në rastin “TNT”, i cili i referohet prishjes së paligjshme të objektit “Kosmos” në Gazi Babë më 2011.⁹⁴ ZPP vuri në dukje se provat e paraqitura deri tani nuk tregojnë se i akuzuari ka kryer krimin, i cili i referohet abuzimit të tenderit për prishjen e godinës.⁹⁵ Në vendimin e shkallës së parë, i akuzuari u dënua me tre vjet burg.⁹⁶

Prokuroria Themelore Publike për Ndjekjen e Krimit të Organizuar dhe Korrupsionit (PTHPNKOK) lëshoi një urdhër për të kryer një procedurë hetimore kundër një zyrtari qeveritar për shpërdorim të pozitës zyrtare dhe autorizim në dëm të buxhetit të Maqedonisë së Veriut. Procedura hetimore është duke vazhduar.⁹⁷

87 ‘Tupański pranoi se nuk ka paguar për Fluturimin dhe Biletat e Kartës për Tribunën VIP (Tupański призна дека не го платил чартер-летот и картите за ВИП трибината)’, *A1 Më*, 5 prill 2022, <https://a1on.mk/macedonia/video-tupancheski-za-a1on-prizna-deka-ne-go-platil-charter-letot-nitu-kartite-za-vip-tribinata-a-za-smestuvanjeto-uplatil-po-natprevarot>.

88 ‘Prokuroria është në pritje të Komisionit Antikorrupsion për Rastin “Palermo” Обвинителството ја чека Антикорупциска комисија за случајот „Палермо“’, *24 Vesti*, 2 prill 2022, <https://24.mk/details/obvinitelstvoto-ja-cheka-antikorupciska-komisija-za-sluchajot-palermo>.

89 Ibid.

90 ‘Kodi i Sjelljes Etike për Anëtarët e Qeverisë dhe Bartësit e Posteve Publike të Emëruar nga Qeveria (Кодекс за етичко однесување за членовите на Владата и носителите на јавни функции именувани од страна на Владата) (Qeveria e Republikës së Maqedonisë së Veriut, 22 shtator 2020), https://vlada.mk/sites/default/files/dokumenti/kodeks_za_etichko_odnesuvanje_na_chlenovite_na_vladata_i_nositelite_na_javni_funkcii_imenuvani_od_strana_na_vladata_prechisten_tekst.pdf.

91 ‘Një paralajmërim me shkrim për Ministrin Tupański, i cili shkeli Kodin e Etikës së Qeverisë (Писмена опомена за министерот Tupański, го прекршил владиниот етички кодекс)’, *24 Vesti*, 6 prill 2022, <https://24.mk/details/pismena-opomena-za-ministerot-tupanchevski-go-prekrshil-vladiniot-etichki-kodeks>.

92 ‘Kodi i etikës për gjyqtarët dhe juristët e gjykatës (Кодекс Ка Етика На Судите и Судските Поротници) (Gjykata e Lartë e Republikës së Maqedonisë së Veriut, shtator 2019), [shorturl.at/IKPR5](https://www.ikpr5.mk/).

93 ‘Tupański pranoi se nuk pagoi për fluturimin charter dhe biletat për tribunën VIP (Tupański призна дека не го платил чартер-летот и картите за ВИП трибината)’.

94 ‘TNT: Prokurori kërkoi dënime me burg për Gruevskin dhe të pandehurit e tjerë, për Janakieskin tërhoqi një pjesë të akuzës (TNT: Обвинителот побара казни затвор за Груевски и другите обвинети, за Јанакиевски повлече дел од обвинението)’, *360 Stepni*, 27 prill 2022, <https://360stepni.mk/tnt-obvinitelot-pobara-kazni-zatvor-za-gruevski-i-drugite-obvineti-za-janakieski-povleche-del-od-obvinenieto/>.

95 Ibid.

96 Mbeten akuzat kundër ish kryeministrit Nikola Gruevski si i pandehuri i parë, ish kryetari i komunës Gazi Babë, Toni Trajkovski, Elizabeta Najdovska, atëhere e punësuar si inspektorshë ndërtimi në komunë, si edhe tre zyrtarë nga komuna e Gazi Babës. Për këtë, i pandehuri i parë nga Gjykata Penale e Shkupit mori nëntë vjet burg, dhe pjesa tjetër e të pandehurve të përmendur morën katër vjet burg. ‘Nëntë vjet burg për Gruevskin dhe tre për Janakieskin në Rastin TNT (Девет години затвор за Груевски и три за Јанакиевски, песудени во случајот TNT)’, *Nova Makedonija*, 20 maj 2022, <https://www.novamakedonija.com.mk/featured/devet-godini-zatvor-za-gruevski-za-tnt/>.

97 ‘Zeqiri mbetet në paraburgim – Gjykata e Apelit e refuzoi apelin (Зеќири останува во притвор – Апелација ја одби жалбата)’, *360 Stepni*, 31 maj 2022, <https://360stepni.mk/zeqiri-ostanuva-vo-pritvor-apelatsija-ja-odbi-zhalbata/>.

Duke vepruar në bazë të kallëzimit penal të MPB, PTHPNKOK gjithashtu lëshoi një urdhër për zbatimin e një procedure hetimore kundër dy shtetasve maqedonas dhe belgë për trafikim fëmijësh.⁹⁸ Sipas asaj që u tha më lartë, Gjykata Themelore Penale Shkup vendosi që të tre të dyshuarit t'i mbajë në burg për 30 ditë.⁹⁹

Në një incident tjetër, PTHP nga Struga po ndjek penalisht tre mjekë për krime të rënda kundër shëndetit të njeriut, pas një skandali në lidhje me kujdesin mjekësor për një grua në prag të lindjes nga Dibra, të cilës iu hoqën mitra, veshka dhe vezorja pa dijeninë ose pëlqimin e saj.¹⁰⁰

Të drejtat themelore

Rastet e Gjykatës Evropiane për të Drejtat e Njeriut

Gjatë kësaj periudhe tremujore, GJEDNJ vendosi se kishte një shkelje¹⁰¹ të nenit 10 - e drejta e lirisë së shprehjes dhe dy shkelje^{102 103} të nenit 6 § 1 të KEDNJ – e drejta për një seancë të drejtë gjyqësore në rastet kundër Maqedonisë së Veriut.

Në fillim të majit, Byroja që përfaqëson Maqedoninë e Veriut para se GJEDNJ-së të publikojë Raportin e saj Vjetor për punën e saj në vitin 2021¹⁰⁴, si dhe Raportin Vjetor për punën e Komisionit Ndërinstitucional për ekzekutimin e vendimeve të GJEDNJ-së për vitin 2021.¹⁰⁵

98 Përkatesisht, gjatë gjysmës së dytë të vitit 2021, shtetasi i dyshuar belg, me qëllim përdorimin e shërbimeve seksuale nga një fëmijë, ra në kontakt me një shtetas maqedonas që e lidhi atë me dy të dyshuarit e tjerë, prindër të gjashtë fëmijëve nën moshë. Në mënyrë që të përfitojnë materialisht dhe të largohen për në Belgjikë, ata ranë dakord për kompensim monetar, për të bërë të mundur që i dyshuari i parë të përdorë vajzën trembëdhjetë vjeçare për shërbime seksuale dhe pastaj të martohet me të.

99 'Urdhër i lëshuar për hetim kundër tre personave për krimin e trafikimit të fëmijëve (Донесена наредба за истрага против три лица за кривично дело, "трговија со дете")', *TV 21*, 17 maj 2022, <https://mk.tv21.tv/donesena-naredba-za-istraga-protiv-tri-litsa-za-krivichno-delo-trgovija-so-dete/>.

100 'Tre mjekët nga Struga që hoqën një vezore, një mitër dhe një veshkë nga një grua që ishte në pprag të lindjes (Обвинети тројцата лекари од Струга кои на родилка и остраниле најник, матка и еден бубрег)', *A1 On*, 7 maj 2020, <https://a1on.mk/macedonia/obvineti-trojcata-lekari-od-struga-koj-na-rodilka-i-otstranile-jajnik-matka-i-eden-bubreg/>.

101 GJEDNJ, "Rasti Kostova dhe Apostolov kundër Maqedonisë së Veriut (Случај Костова и Апостолов против Северна Македонија (А.бр. 38549/16))", 5 prill 2022, shorturl.at/jLZ18.

102 GJEDNJ, 'Rasti Kostovski kundër Maqedonisë së Veriut (Случај Костовски против Северна Македонија (А.бр.23773/17))', 7 qershor 2022, shorturl.at/efgJL.

103 GJEDNJ, "Rasti Talevska dhe Tërçeska kundër Maqedonisë së Veriut (Случај Талевска и Трпеска против Северна Македонија (А.бр. 11828/16))", 28 qershor 2022, shorturl.at/dKSY7.

104 'Raporti vjetor për punën e Byrosë për Përfaqësimin e RMV-së para GJEDNJ-së për vitin 2021 (Годишен извештај за работата на Бирото за застапување на РСМ пред ЕСЧП за 2021 г.)', 5 maj 2022, shorturl.at/eNS79.

105 'Raport vjetor për punën e Komisionit Ndërsëktorial për Ekzekutimin e Vendimeve të GJEDNJ-së për vitin 2021 (Годишен извештај за работата на Меѓуресорската комисија за извршување на одлуките на ЕСЧП за 2021)', 5 maj 2022, shorturl.at/nOQSX.

Avokati i Popullit

Pasi u botua një histori nga portalet e medias mbi trajtimin e ndryshëm të djemve dhe vajzave që vuajnë dënimin në objektet korrektuese, Avokati i Popullit zhvilloi një vizitë të veçantë në objektin korrektues në Idrizovë dhe nxori një përfundim me deklarata dhe rekomandime për administratën e objektit për ekzekutimin e sanksioneve. Dy vizitat në objekt u kryen në gusht 2021 dhe mars 2022, gjatë të cilave ai zbuloi se vajzat nën moshë nuk u dërguan në një objekt të veçantë korrektues, por në një dhomë të veçantë në burgun e Idrizovës, duke mos u ndarë me të vërtetë nga të burgosurit e rritur. Për më tepër, u konstatua se vajzat nuk morën kujdesin e duhur shëndetësor ose arsimimin e duhur dhe nuk u angazhuan në ndonjë aktivitet fizik dhe sportiv. Prandaj, u sugjerua që vajzat të dërgoheshin në institucionin korrektues Volkovija, ku djemtë kryejnë të njëjtin dënim, por ata do të ndahen në mënyrë adekuate sipas ligjit dhe do të kenë qasje në objektet e duhura sipas standardeve të përcaktuara.¹⁰⁶

Avokati i Popullit shqyrtoi gjendjen e burgjeve në Maqedoninë e Veriut dhe arriti në përfundimin se të burgosurit në pothuajse të gjitha burgjet janë viktima të trajtimit çnjerëzor dhe degradues.¹⁰⁷

Tortura, trajtime ose ndëshkime të tjera mizore, çnjerëzore ose degraduese

Një video që tregon brutalitetin e policisë kundër një anëtari të një grupi mbështetës të futbollit u përhap në mediat sociale, duke treguar kështu se forca e tepruar vazhdon të jetë një praktikë e zakonshme e policisë. Në videoregjistrim shihet se si punonjësit e policisë përdorin forcë të tepruar ndaj personit të shtrirë në tokë, pa i rezistuar në mënyrë aktive, duke evidentuar kështu se veprimet e punonjësve të policisë nuk kanë qenë as proporcionale dhe as të ligjshme.¹⁰⁸

Objektet e burgut dhe të parburgimit

Në prill 2022, me rastin e 100 ditëve të Qeverisë, u theksua se burimet financiare u siguruan për investime kapitale në institucionet penitenciare dhe korrektuese për vitin 2022 për afërsisht 250,000 euro dhe se plani për parandalimin e korrupsionit në sistemin kombëtar të burgjeve po zbatohet.¹⁰⁹

Fëmijët që i nënshtrohen masave arsimore në objektin korrektues të Tetovës, si dhe në departamentin e grave në burgun e Idrizovës, nuk ndjekin mësimet që nga shtatori 2021.¹¹⁰ HCHR dhe Shoqata Maqedonase e Avokatëve të Rinj (SHMAR) i bënë apel shtetit që të marrë urgjentisht dhe menjëherë të gjitha

106 'Për të njëjtën masë, djemtë shkojnë në një strukturë korrektuese, vajzat shkojnë në burg (За иста мерка, момчињата во воспитно-поправен дом, девојчињата во Затвор)', 24 Vestj, 2 Prill 2022, <https://24.mk/details/za-ista-merka-momchinjata-vo-vospitno-popraven-dom-devojchinjata-vo-zatvor>.

107 'Avokati i Popullit: Të burgosurit flenë në mesin e bubrecëve dhe insekteve të tjera (Народниот правобранител: Затворениците спијат меѓу бубашваби и лебарки)', Pravidko, 24 qershor 2022, <https://www.pravidko.mk/makedonijanarodniot-pravobranitel-zatvo-renitsite-spijat-megu-bubashvabi-i-lebarki/>.

108 'Urgjentisht hetoni dhe sanksiononi brutalitetin e policisë kundër një tifozi sportiv (Итно да се истражи и санкционира полициската бруталност врз навивач)', Faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të drejtat e njeriut të Republikës së Maqedonisë, 1 prill 2022, <https://mhc.org.mk/news/itno-da-se-istraxhi-i-sankcionira-polisciskata-brutalnost-vrz-navivach/>.

109 "Ministria e Drejtësisë: Janë siguruar burime financiare për rikonstrukcionin e institucioneve të penitenciare, rikonstrukcioni i godinës së Gjykatës Administrative është në fazën përfundimtare. (Министерство за правда: Обезбедени се финансиски средства за реконструкција на казнено-поправните установи, во завршна фаза е реконструкцијата на зградата на Управен суд)', Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut, 30 prill 2022, <https://vlada.mk/node/28626>.

110 Megjithëse sipas Ligjit për Ekzekutimin e Sanksioneve, Ministria e Arsimit dhe Shkencës ka një detyrim ligjor për të organizuar, planifikuar dhe financuar arsimin në burgje dhe objekte korrektuese, ky proces u krye me mbështetjen financiare të UNDP-së deri në shtator të vitit të kaluar. Pas përfundimit të projektit, fëmijët në këto institucione mbetën pa arsim.

masat e nevojshme në mënyrë që procesi arsimor në mjediset korrektuese të vazhdojë të zbatohet sa më shpejt të jetë e mundur.¹¹¹

Më 16 maj, Ministri i Drejtësisë zhvilloi një takim me përfaqësues nga Komiteti Evropian për Parandalimin e Torturës dhe Trajtimit apo Ndëshkimit Çnjerëzor ose Degradues (KPT) dhe i informoi ata për aktivitetet e ndërmarra pas rekomandimeve fillestare mbi gjendjen e institucioneve penitenciare, dhe ata ranë dakord që do të ndërmerren masa intensive.¹¹²

Më 18 maj, Ministri i Drejtësisë zhvilloi një takim me përfaqësues nga Sindikatat e Pavarura të Policisë dhe Administratës së Burgjeve dhe të Administratës së Gjykatës, ku u informua për kërkesat e tyre për përmirësimin e kushteve gjatë kryerjes së detyrimeve dhe detyrave të punës dhe u ra dakord që në periudhën e ardhshme të formohen grupe pune që do të përcaktojnë pikat e dobëta dhe do të propozojnë masa për përmirësimin e kushteve të punës së rojeve të burgjeve, administratës dhe administratës gjyqësore.¹¹³

Në mes të qershorit, pati një veprim të koordinuar të disa institucioneve në burgun e Idrizovës, ku u kontrolluan 25 qeli dhe u gjetën rreth 50 telefona celularë, aksesorë kompjuteri, 37 thika dhe shumë objekte të tjera të mprehta, barna në pluhur, gjendje të lëngët, tableta dhe objekte të tjera dhe Ministri i Drejtësisë deklaroi se askush nuk do të kursehet nga përgjegjësia për këto gjetje.¹¹⁴ Pas këtij veprimi, HCHR dhe SHMAR lëshuan një deklaratë të përbashkët si organizata që monitorojnë vazhdimisht dhe drejtpërdrejt situatat në mjediset e burgut, duke theksuar se ajo që u tregua në media si një konfiskim spektakolar i thikave, drogës dhe telefonave celularë në burg, është në fakt një situatë e zakonshme, që shtrihet në dekada dhe ata do të vazhdojnë të ndjekin veprimet e institucioneve në lidhje me bastisjen në burgun e Idrizovës.¹¹⁵ Kah fundi i qershorit, një veprim tjetër i koordinuar nga disa institucione shtetërore u krye në burgun e Shtipit, ku u zbuluan 11 telefona celularë, pesë thika, pesë kaçavida, para dhe çanta me substanca psikotrope dhe të paligjshme.¹¹⁶

Avokati i Popullit konstatoi se situata në pothuajse të gjitha burgjet në vend është më shumë se shqetësuese dhe nën të gjitha standardet minimale.¹¹⁷

111 'Mungesa e një procesi arsimor në institucionet korrektuese do të lërë pasoja të zgjatura dhe të dëmshme në repartet (Недостигот на образован процес во воспитно-поправните установи ќе остави трајни и штетни последици врз штитениците)', *Akademik.Mk*, 26 prill 2022, <https://akademik.mk/nedostigot-na-obrazoven-protses-vo-vospitno-popravnite-ustanovi-ke-ostavi-trajni-i-shtetni-posledit-si-vrz-shtitenitsite/>.

112 Ministria e Drejtësisë, 'Vizita e Komitetit për Parandalimin e Torturës (Посета на Комитетот за превенција од тортура)', 16 maj 2022, <https://pravda.gov.mk/vest/6358>.

113 'Në takimin e sotëm me Përfaqësuesit e Sindikatave të Pavarura të Policisë dhe Administratës së Burgjeve dhe të Administratës së Gjykatës, u informova për Kërkesat e këtyre Personave për Përmirësimin e Kushteve në Kryerjen e Detyrave dhe Detyrave të Punës. (На денешната средба со претставниците на независните синдикати на затворска полиција и администрација и на судска администрација бев информиран за барањата на овие лица за подобрување на условите при извршувањето работните обврски и должности.)', *Faqja Zyrtare e Facebook-ut të Ministrisë të Drejtësisë, Nikola Tupančevski*, 18 maj 2022, https://www.facebook.com/permalink.php?story_fbid=140682398543161&id=100078042045641.

114 "Tupančevski: Askush nuk do kursehet nga përgjegjësia pas Kërkimit në QK "Idrizovo" (Тупанчевски: Никој нема да биде поштеден одговорност по претресот во КП „Идризово“)", *TV 21*, 15 qershor 2022, <https://mk.tv21.tv/tupanchevski-nikoj-nema-da-bide-poshteden-od-odgovornost-po-pretresot-vo-kpu-idrizovo/?fbclid=IwAR01efTOJP7tUe1kOJGqVEAbP6gcW-lcgR0x-r3wPYsUUnsl-dZeZ-p89ik&nowprocket=1>.

115 'A do të mbajë më në fund dikush përgjegjësi për dështimet në burgje? (Дали конечно некој ќе сноси одговорност за пропустите во затворите?)', *Faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë*, 18 qershor 2022, <https://mhc.org.mk/news/dali-konechno-nekoj-ke-snosi-odgovornost-za-propustite-vo-zatvorite/>.

116 Ministria e Drejtësisë, Njoftim: Telefonat celularë, armët e ftohta, paratë, substancat psikotrope dhe substancat e palejuara u gjetën në një operacion të koordinuar në burgun e Shtipit (Соопштение: Во координирана акција во затворот во Штип пронајдени се мобилни телефони, ладно оружје, пари, психотропни супстанции и недозволен материјал), 28 qershor 2022, <https://pravda.gov.mk/vest/6377>.

117 'Avokati i Popullit: Të burgosurit flenë në mesin e buburrecëve dhe insekteve të tjera (Народниот правобранител: Затворениците спијат меѓу бубашваби и лебарки)'

Mbrojtja e të dhënave personale

Në prill 2022, Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale (AMDP) publikoi Raportin e saj Vjetor (2021) dhe përveç kësaj, gjatë vitit të fundit, ndryshimet në ligjin për mbrojtjen e të dhënave personale ishin miratuar.¹¹⁸

AMDP gjatë periudhës raportuese ka zbatuar 59 udhëzime, njoftime dhe përgjigje të dhëna të kontrollesve/përpunuesve në lidhje me perceptimin e rreziqeve, rregullave, masave mbrojtëse dhe të drejtave në lidhje me përpunimin e të dhënave personale; një konsultim (udhëzime) për një projektligj, me qëllim që autoritetet shtetërore dhe organet shtetërore të zbatojnë më lehtë vlerat për mbrojtjen e të dhënave personale sipas rregullave të parashikuara në ligjin për mbrojtjen e të dhënave personale; pesë indikacione për organet e qeverisjes shtetërore dhe organet shtetërore në lidhje me rregulloret dhe instrumentet e tjera ligjore të botuara në Gazetën Zyrtare; një indikacion në lidhje me mënyrën e shkatërrimit të dokumenteve që përmbajnë të dhëna personale; katër opinione në lidhje me projektligjet, aktet nënligjore dhe materiale të tjera në fushën e mbrojtjes së të dhënave personale, një nismë për ndryshimin dhe plotësimin e ligjit dhe një miratim për përpunimin e të dhënave personale sipas nenit 84 të Ligjit për Mbrojtjen e të Dhënave Personale.¹¹⁹

AMDP në periudhën raportuese ka kryer gjithsej 45 inspektime, nga të cilat 31 kanë qenë të rregullta dhe 14 të paparalajmëruara. Gjithashtu, ka kryer 12 mbikëqyrje të rregullta elektronike.¹²⁰

Nga 97 ankesa të dorëzuara në AMDP në periudhën raportuese, shumica janë nga individë që i referohen rrjeteve sociale (83), përkatësisht profileve të rreme dhe të sulmuara nga pirateria, ankesa që i referohen publikimit të fotografive, videove dhe regjistrimeve audio të njerëzve të tjerë në mediat sociale. 14 ankesat e tjera janë në lidhje me ushtrimin e të drejtave të subjekteve të të dhënave personale, përpunimin e të dhënave personale nëpërmjet sistemeve të mbikëqyrjes me video, etj¹²¹

AMDP nënshkroi një memorandum bashkëpunimi me Komisionin Shtetëror Zgjedhor, Ministrinë e Shëndetësisë dhe Shoqatën Bankare Maqedonase.¹²²

Liria e mendimit, e ndërgjegjes dhe e fesë

Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi (KPMD) filloi procedurat ex officio kundër një zyrtari publik, me rastin e deklaratave të tij në një emision debati në një kanal televiziv, që u pa si ngacmim etnik kundër pjesëtarëve të bashkësisë etnike turke në Republikën e Maqedonisë së Veriut.¹²³

118 Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale e Republikës së Maqedonisë së Veriut (Агенција за заштита на личните податоци на Република Северна Македонија), 'Raporti Vjetor 2021', 1 prill 2022, https://dzlp.mk/sites/default/files/u4/2021-azlp-godisen_iz-vestaj_za_2021_-_pdf.pdf.

119 Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale e Republikës së Maqedonisë së Veriut (Агенција за заштита на личните податоци на Република Северна Македонија), 'Paraqitja e Informacionit Publik (Доставување на информации од јавен karakter)', 3 gusht 2022.

120 Ibid.

121 Agjencia për Mbrojtjen e të Dhënave Personale e Republikës së Maqedonisë së Veriut (Агенција за заштита на личните податоци на Република Северна Македонија), 'Paraqitja e Informacionit Publik (Доставување на информации од јавен karakter)'.

122 Ibid.

123 'U nis procedimi Ex Officio kundër Valon Belës (Покрената постапка по служbena должност против Ваљон Бела)', *Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi*, 18 prill 2022, shorturl.at/cprv7.

Liria e shprehjes

Maqedonia e Veriut u vlerësua si “pjesërisht e lirë” me një rezultat 67/100 nga “Freedom House” një pikë më lart se në 2021 (66/100).¹²⁴

Agjencia për Shërbime të Medias Audio dhe Audiovizive (ASHMAA) vuri re dy raste të sulmeve ndaj gazetarëve: në fund të majit ata reagues ndaj thirrjes së një redaktori të një stacioni televiziv në MPB për një konsultim informativ në lidhje me një histori që nuk u transmetua kurrë; dhe në fund të qershorit ata reagues ndaj një sulmi verbal të një këshilltari të bashkisë drejtuar ndaj një gazetari të një stacioni televiziv. Gjetjet e tyre treguan se asnjë gjuhë urrejtjeje nuk ishte përhapur nga një media.¹²⁵

Pas fillimit të pushtimit rus të Ukrainës, ZPP dhe MPB monitoruan deklaratat dhe komentet në mediat sociale dhe deklaruan se do të ndjekin penalisht të gjithë personat që justifikojnë krimet e luftës. ZPP gjithashtu u bëri thirrje qytetarëve të raportojnë raste të tilla në cybercrime@moi.gov.mk.¹²⁶

Maqedonia e Veriut u rendit e 57^{-ta} nga 180 vende në Indeksin e Lirisë së Medias të Reporterëve pa Kufij 2022, duke u renditur kështu 33 pozicione më lart krahasuar me vitin e kaluar kur u rendit e 90^{-ta}. Raporti pohon se megjithëse gazetarët nuk punojnë në një atmosferë armiqësore, keqinformimi i përhapur dhe mungesa e profesionalizmit kontribuojnë në rënien e besimit të shoqërisë në media, gjë që i ekspozon mediat e pavarura ndaj kërcënimeve dhe sulmeve. Gjithashtu, transparenca e institucioneve është mjaft e dobët dhe për shkak të polarizimit politik, media mund t'i nënshtrohet presionit.¹²⁷

Me rastin e Ditës Botërore të Lirisë së Shtypit (3 maj), Ministri i Drejtësisë njoftoi për ndryshime në Ligjin për Përgjegjësinë Civile për Shpifjen, duke bërë të mundur garantimin e lirisë së shprehjes. Amendamentet përfshijnë një reduktim drastik në sasinë e gjobave për punonjësit e medias për dëmin e shkaktuar nga fyerja apo shpifja dhe aktualisht është në procedurë parlamentare.¹²⁸

Një gazetare¹²⁹ ishte thirrur në një stacion policie mbi ankesën nga një kryetare e një prej sektorëve në MD, e cila, sipas raportit të policisë, ndjeu ankth rreth shëndetit dhe reputacionit të saj pas botimit të artikullit. Sipas inspektorit të policisë në stacion, ky ishte rasti i parë ku MPB, edhe pse nuk ishte kompetente, ftoi një gazetar për intervistë lidhur me një artikull të shkruar.¹³⁰ Ky incident u dënua menjëherë dhe

124 Freedom House, “Liria në botë 2022 - Maqedonia e Veriut” (2022) < <https://freedomhouse.org/country/north-macedonia/freedom-world/2022>>.

125 Agjencia për Shërbimet e Medias Audio dhe Audiovizive (Агенција за аудио и аудиовизуелни медиумски услуги) ‘Dërgimi i Informacionit Publik (Доставување на информации од јавен карактер)’, 13 korrik, 2022.

126 ‘Zyra e Prokurorisë Publike: Burgim deri në pesë vjet për justifikimin e krimeve të luftës në Ukrainë në “Facebook” (Јавно обвинителство: Затвор до пет години заodobruвање на воените zlostorstva во Украина на “Фејсбук”), *Tocka.Com.Mk*, 4 prill 2022, <https://tocka.com.mk/vesti/406765/javno-obvinitelstvo-zatvor-do-pet-godini-za-odobruvanje-na-voenite-zlostorstva-vo-ukraina-na-fejsbuk?fbclid=IwAR0GdxKvREAhN-QPRpCuLd70AMyc-9Kz1xoJReDYmjS0QEJQ9XinpvFUQQ>.

127 ‘Maqedonia e Veriut renditet e 57-ta sipas Indeksit të Lirisë së Medias të Reporterëve pa Kufij (Северна Македонија На 57 место според индексот на слобода на медиуми на репортери без граници)’, *Biznisvesti.Mk*, 3 maj 2022, <https://www.biznisvesti.mk/severna-makedonija-na-57-mesto-sporod-indeksot-na-sloboda-na-mediumi-na-reporteri-bez-granitsi/>.

128 Ministria e Drejtësisë, ‘Tupançeski: Gazetarë të Lirë, Shoqëri e Lirë. Ndryshimet në Projektligjin “Për përgjegjësinë civile për shpifje dhe garantimin e lirisë së shprehjes”. (Тупанчески: Слободни новинари, слободно општество. Со Измените на Предлог законот за граѓанска одговорност за навреда и клевета се гарантира слободата на изразување.)’, 3 maj 2022, <https://pravda.gov.mk/vest/6349>.

129 Pas botimit të një artikulli për një avokat që pretendonte se i ishte kërkuar rryshfet nga një drejtues i një prej departamenteve në MD, pasuar nga shantazhi, një gazetar nga një media kombëtare online ishte thirrur në një stacion policor në Shkup për një intervistë zyrtare lidhur me një ankesë kundër artikullit të përmendur.

130 ‘SAKAMDAKAZAM.MK Gazetarja Sonja Delevska u thirr në Komisarjatin e Policisë për një tekst të botuar, i cili mërzi shefin e njërit prej sektorëve në Ministrinë e Drejtësisë (Новинарката на САКАМДАКАЖАМ.МК, Соња Делевска, повикана во полиција за објавен текст, вознемирила раководителка во Министерство за правда), *Sdk.Mk*, 16 maj 2022, <https://sdk.mk/index.php/makedonija/novinar-kata-na-sakamdakazham-mk-sona-delevska-povikana-vo-politsija-za-objaven-tekst-voznemirila-rakovoditelka-vo-ministerstvo-za-pravda/?fbclid=IwAR0I2wuvGApLB6GXgVkozghs9rXG654pwSSXu5K0mQQeRQaaLK7zPuFER90>.

u kërkuar një sqarim¹³¹, pas të cilit, MD informoi publikun se ishte ngritur një komision disiplinor që do të hetojë të gjithë rastin dhe se do të bëjë gjithçka për të mbrojtur lirinë e shprehjes dhe fjalës.¹³²

Më 3 qershor Shoqata e Gazetarëve të Maqedonisë (SHGM) publikoi një dokument të titulluar “Sulmet ndaj gazetarëve dhe punonjësve të mediave 2017 - 2021: Trendet dhe Rekomandimet”, që mbulojnë disa nga shkeljet më të rënda të drejtave të punonjësve të medias që janë regjistruar dhe reflektojnë mbi tendencat që po përsëriten, të cilat janë vërejtur në sulmet ndaj gazetarëve në pesë vitet e fundit.¹³³

SHGM gjithashtu reagoi ndaj vërejtjeve të bëra nga kryetari i partisë më të madhe opozitare VMRO-DPMNE, të bëra në një tubim publik, përmes të cilit gazetarët që raportojnë mbi mosmarrëveshjen dypalëshe me Bullgarinë u etiketuan publikisht, gjë që ndikon negativisht në lirinë e mediave dhe kontribuon në censurën, vetëcensurën dhe gjuhën e urrejtjes ndaj mediave.¹³⁴

Grupet e cënueshme dhe parimi i mosdiskriminimit

Gjatë kësaj periudhe tremujore janë marrë 68 ankesa dhe është përcaktuar se tre raste duhet të hapen ex officio për shkak të diskriminimit. Të 71 peticionet u miratuan, së bashku me 45 peticione të paraqitura në periudhën e mëparshme. Diskriminimi u vendos për 13 prej tyre, nëntë prej të cilave në fushën e informacionit publik dhe medias, me një në fushën e punës dhe marrëdhënieve të punës, dy në qasjen në mallra dhe shërbime dhe një në fushën e arsimit dhe sporteve. Në opinionet e dhëna nga KPMD, është përcaktuar diskriminimi për disa shkaqe në të njëjtën kohë, pra numri është më i madh se numri total i ankesave. Konkretisht, ekzistojnë një numër opinionesh mbi diskriminimin e përcaktuar bazuar në origjinën kombëtare dhe etnike (6 opinione), seksin dhe orientimin seksual (6 opinione) dhe statusin personal dhe statusin social (1 opinion).¹³⁵ Më 7 prill, HCHR dhe SHMAR zhvilluan një vizitë të paparalajmëruar në Institutin për Rehabilitimin e Fëmijëve dhe të Rinjve në Topansko Pole, Shkup, pas njoftimit të bërë nga një punonjës i Institutit në lidhje me një numër parregullish në funksionimin e institucionit, kujdesin e papërshtatshëm të fëmijëve, si dhe kushtet e papërshtatshme të punës së punonjësve. Sidoqoftë, përveç deficitit të punonjësve, vizita tregoi se janë bërë rikonstrukcione të rëndësishme të objekteve, duke plotësuar kështu kushtet e nevojshme për ambiente të tilla dhe ekzistonte një nivel i kënaqshëm i higjienës.¹³⁶

Më 12 prill, u mbajt takimi fillestar për zhvillimin e Strategjisë së re Kombëtare për Personat me Aftësi të Kufizuara të Maqedonisë së Veriut. MPPS është bartës i përgatitjeve për strategjinë e përfshirë për shtatë

131 ‘Liria e fjalës nuk duhet të heshtë nga brutaliteti i policisë (Слободата на говор не смее да се замолчи со полициска строгост)’, *Srpsodenpecat.Mk*, 17 maj 2022, <https://www.slobodenpecat.mk/slobodata-na-govor-ne-smee-da-se-zamolchi-so-policiska-strogost/>.

132 ‘Një Komision Disiplinor është formuar për të hetuar rastin e Shefit të Sektorit në Ministrinë e Drejtësisë (Формирана е дисциплинска комисија која ќе го испитува случајот со раководителката во МП)’, *Press24.Mk*, 17 maj 2022, <https://press24.mk/formirana-e-disciplinska-komisija-koja-ke-go-ispituva-sluchajot-so-rakovoditelkata-vo-mp>.

133 ‘SHGM Publikoi një Publikim që pasqyron tendencat e sulmeve ndaj gazetarëve dhe punonjësve të mediave në pesë vitet e fundit (ЗНМ објави публикација во која се рефлектираат тенденциите на напади врз новинари и медиумски работници во последните пет години)’, *Znm.Org.Mk*, 3 qershor 2022, shorturl.at/dNgj2.

134 ‘SHGM: Politikanët nuk duhet t’i përcajnë gazetarët në fjalimet e tyre publike (Политичарите да не омаловажуваат новинари во своите јавни говори)’, *Znm.Org.Mk*, 20 qershor 2022, shorturl.at/hPSYZ.

135 Komisioni për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi, ‘Paraqitja e Informacionit Publik (Доставување на информации од јавен карактер)’, 19 korrik 2022.

136 ‘Nuk zbulohen parregullsi në Institutin për Rehabilitimin e Fëmijëve dhe të Rinjve në Topansko Pole (Нема неправилности во Заводот за рехабилитација на деца и младинци во Топанско поле)’, *Faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 12 prill 2022, <https://mhc.org.mk/news/nema-nepravilnosti-vo-zavodot-za-rehabilitacija-na-deca-i-mladinci-vo-topansko-pole/>.

vitet vijuese, ndërsa organi kombëtar koordinues për zbatimin e Konventës për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara do të jetë përgjegjës për koordinimin dhe lehtësimin e të gjithë procesit.¹³⁷

Kah fundi i prillit, Ministri i Punës dhe Politikës Sociale mbajti një takim me përfaqësuesit e Organizatave Kombëtare të Aftësive të Kufizuara, kur u diskutuan kërkesat e paraqitura në MPPS nga këto organizata përmes Këshillit Kombëtar të Organizatave të Aftësive të Kufizuara.¹³⁸

MPPS njoftoi se planifikon të ndërmarrë shumë masa për përmirësimin e të drejtave të personave me aftësi të kufizuara, në zbatim të kërkesave të dorëzuara nga shoqatat e qytetarëve dhe prindërit e fëmijëve me aftësi të kufizuara, përfshirë miratimin e një Strategjie të re Kombëtare për Personat me Aftësi të Kufizuara, ndryshimet në aktet nënligjore dhe ngritjen e një regjistri për personat me aftësi të kufizuara.¹³⁹

Klubi për Çështjet e të Rinjve dhe Politikën në Parlament mbajti një takim me të rinjtë me aftësi të kufizuara, ku morën pjesë aktivistë të rinj, përfaqësues të disa organizatave qytetare dhe nxënës të shkollave të mesme, ku u diskutua për ofrimin e infrastrukturës më të përshtatshme, qasjen në shërbimet publike dhe arsimin, njohjen e gjuhës së shenjave, literaturë të arritshme për nxënësit me shikim të dëmtuar, disponueshmërinë e ndihmave ortopedike dhe shërbimeve shëndetësore.¹⁴⁰

Më 12 maj, zyra përfaqësuese e UNICEF-it dhe organizata “Open the Windows” në Maqedoninë e Veriut promovuan zbatimin e aplikacionit digjital dhe mjeteve të teknologjisë ndihmëse, “Cboard”¹⁴¹, të krijuara për të ndihmuar fëmijët me vështirësi në komunikim dhe çrregullime në të folur, në mënyrë që ata të mund të komunikojnë dhe të shprehin nevojat, ndjenjat dhe mendimet e tyre.¹⁴²

Në fund të majit, u mbajt një takim konsultativ me palët e interesuara përkatëse në procesin e zhvillimit të Strategjisë Kombëtare¹⁴³ për Personat me Aftësi të Kufizuara.¹⁴⁴

137 ‘Procesi për krijimin e një strategjie të re kombëtare për personat me aftësi të kufizuara ka filluar (Започнува процесот за креирање на нова Национална стратегија на лицата со попреченост)’, *Faqja zyrtare e Qeverisë së Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 12 prill 2022, <https://vlada.mk/node/28424>.

138 Trençevska: Së bashku ne krijojmë dhe zbatojmë politika që do të përmirësojnë cilësinë e jetës së të gjithë personave me aftësi të kufizuara (Тренчевска: Заеднички креираме и имплементираме политики кои ќе го унапредат квалитетот на живот на сите лица со попреченост)’, *Faqja zyrtare e Ministrisë së Punës dhe Politikës Sociale*, 29 prill 2022, https://www.mtsp.gov.mk/april-2022-ns_article-trencevska-zaednicki-kreirame-i-implementirame-politiki-koi-kje-go-unapredat-kvalitetot-na-zivot-na-nspk.

139 ‘MPPS shpall masa për fëmijët dhe personat me aftësi të kufizuara (МТСП најавува мерки за децата и лицата со попреченост)’, *Radiomof.Mk*, 20 prill 2022, <https://www.radiomof.mk/mtsp-najavuva-merki-za-dekata-i-licata-so-poprechenost/>.

140 ‘Takimi i të Rinjve me Aftësi të Kufizuara me Klubin për Çështjet e të Rinjve (Средба на млади лица со попреченост со Клубот за младински прашања)’, *Janakiznae.Mk*, 20 prill 2022, shorturl.at/jo568.

141 Aplikacioni falas, me burim të hapur, që mund të përdoret në internet ose nëpërmjet një pajisjeje celulare ose tableti Android për të ndihmuar fëmijët dhe të rriturit me një sërë çrregullimesh të të folurit dhe gjuhës për të lehtësuar komunikimin e tyre duke përdorur simbole, imazhe dhe transmetim teksti në të folur. Me këtë rast, Ministri i Punës dhe Politikës Sociale përsëriti angazhimin e vazhdueshëm të MPPS-së për avancimin e sistemit të mbrojtjes së fëmijëve për të mundësuar që të gjithë fëmijët, pavarësisht nga aftësitë e tyre, prejardhja, si dhe arsimimi dhe familja e tyre, të marrin mbështetje gjithëpërfshirëse për zhvillimin e potencialit të tyre të plotë.

142 ‘Aplikacioni “Cboard” u promovua për të çuar përpara përfshirjen e fëmijëve me aftësi të kufizuara (Промовирана апликацијата “Сиборд” за унапредување на инклузивноста на децата со попреченост)’, *Meta.Mk*, 12 maj 2022, <https://meta.mk/promovirana-apliakcijata-sibord-za-unapreduvanje-na-inkluzivnosta-na-decata-so-poprechenost/>.

143 Strategjia do të zhvillohet në përputhje me detyrimet dhe parimet e ndërmarrë me Konventën për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara dhe plotësuese të Strategjisë Evropiane për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara, bazuar në të dhënat dhe analizat e bëra mbi situatën aktuale në lidhje me respektimin dhe realizimin e të drejtave të personave me aftësi të kufizuara.

144 ‘MPPS: Zhvillimi i Strategjisë Kombëtare për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara me një konsensus të gjerë shoqëror dhe pjesëmarrjen e të gjitha palëve (МТСП: Развој на Националната стратегија за правата на лицата со попреченост со широк општествен консензус и учество на сите страни)’, *Faqja zyrtare e internetit e Ministrisë së Punës dhe Politikës Sociale* (blog), 25 maj 2022, https://www.mtsp.gov.mk/pocetna-ns_article-mtsp-razvoj-na-nacionalnata-strategija-za-pravata-na-licata-so-poprechenost-so-shirok-opshtestven-kon-nspk.

KPMД mori një vlerësim pozitiv të punës së saj në raportin e fundit nga Departamenti i Shtetit.¹⁴⁵ Sipas raportit, në vitin 2021 KPMД punoi për të mbrojtur qytetarët nga shkeljet e të drejtave të tyre nga institucionet publike, për të zvogëluar diskriminimin ndaj komuniteteve pakicë dhe personave me aftësi të kufizuara, për të promovuar përfaqësimin e drejtë në jetën publike dhe për të parandaluar abuzimin e të drejtave të fëmijëve.¹⁴⁶

Për më tepër, KPMД mori pjesë në përgatitjen e Raportit të Katërt Periodik për Republikën e Maqedonisë së Veriut në pajtim me Paktin Ndërkombëtar të OKB-së për të Drejtat Civile dhe Politike, i cili më pas vjen në pjesëmarrjen e CPPD-së në raport në pajtim me Konventën për Eliminimin e Diskriminimit Racor.¹⁴⁷

Në mes të qershorit, KPMД nënshkroi Memorandume Bashkëpunimi me Frontin Subversiv dhe Institutin për Qeverisje të Mirë dhe Perspektiva Euro-Atlantike (IQMPEA), në mënyrë që të realizojë angazhimet e përbashkëta për të forcuar bashkëpunimin dhe mbështetjen e ndërsjellë në përpjekjet për t'u marrë me gjuhët diskriminuese dhe dukuritë e tjera negative në internet.¹⁴⁸

Në qershor, OKB filloi programin e përbashkët "Nga Dituria dhe Përfshirja – Fuqizimi dhe Pjesëmarrja" për të përmirësuar kapacitetin e organizatave të personave me aftësi të kufizuara, Qeverisë, ofruesve të shërbimeve dhe agjencive të OKB-së, duke kontribuar kështu së bashku në zbatimin e suksesshëm të Konventës së OKB-së për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara.¹⁴⁹

Gjinia

Një trajner xhudo nga Prilepi, i cili u padit për kryerjen e akteve seksuale kundër katër vajzave të mitura që ai trajnoi në klubin e tij të xhudos, u dënua me 20 vjet burg. Ai gjithashtu u ndalua të kryente veprimtari profesionale, sepse, përveç sulmit seksual, ai u akuzua edhe për shpërdorim të pozitës së tij zyrtare si trajner i xhudos.¹⁵⁰

Pas rrahjes dhe përdhunimit të raportuar të një gruaje nga Velesi, dhe pezullimit të procedurës nga PP në Veles për shkak se nuk kishte dëshmi se i akuzuari ka kryer përdhunimin, HCHR dhe SHMAR reagues ndaj mënyrës së trajtimit të rastit nga autoritetet përkatëse.¹⁵¹

145 'Raporti i të Drejtave të Njeriut i Maqedonisë së Veriut 2021, 27 prill 2022, https://www.state.gov/wp-content/uploads/2022/02/313615_NORTH-MACEDONIA-2021-HUMAN-RIGHTS-REPORT.pdf.

146 'Vlerësimi pozitiv i punës së KPMД-së në Raportin e vitit 2021 të Departamentit të Shtetit (Позитивна оценка за работата на КСД во извештајот на Стејт Департаментот за 2021 година)', *Faqja zyrtare e internetit të Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi*, 27 prill 2022, shorturl.at/fnQVZ.

147 'KPMД e përfshirë në përgatitjen e "Raportit Shtetëror në përputhje me Paktin Ndërkombëtar të OKB-së" (КСД вклучени во изработка на „Државен извештај по меѓународен пакт на ОН“), *Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi*, 27 prill 2022, shorturl.at/gPU28.

148 'KMPD nënshkroi një Memorandum Bashkëpunimi me Frontin Subversiv dhe IQMPEA (КСЗД потпиша Меморандум за соработка со Субверзивен фронт и ИДУЕП)', *Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi*, 15 qershor 2022, shorturl.at/vCH56.

149 'OKB filloi një Program të Përbashkët për të Kapërcyer Pabarazinë dhe Përrjashtimin e Personave me Aftësi të Kufizuara (ОН заедничка програма за надминување на нееднаквоста и исклучувањето на лицата со попреченост)', *Radiomof.Mk*, 22 qershor 2022, <https://www.radiomof.mk/on-zarochnaa-zaednichka-programa-za-nadmiruvanje-na-neednakvosta-i-iskluchuvanjeto-na-licata-so-poprechenost/>.

150 '20 Vite burg për trajnerin e xhudos në Prilep - Ai ngасmoi seksualisht vajzat e mitura që i trajnoi në klubin e tij (20 години затвор за прилепскиот чудо тренер – во неговиот клуб seksualно ги вознемирувал малолетните девојчиња кои ги тренирал)', *Telma TV*, 5 prill 2022, shorturl.at/JO01.

151 'Rindërtimi i Veprimeve të Autoriteteve të Prokurorisë në një Rast Përdhunimi (Реконструкција на постапувањето на органите на прогонот во случај со силување)', *360 Stepeni*, 5 prill 2022, <https://360stepeni.mk/video-rekonstruktsija-na-postapuvaneto-na-organite-na-progonot-vo-sluchaj-so-siluvane/?fbclid=IwAR0xjxfiM0roKLSd2fusT53veG28KXsSBcL-d0lh-RGWNjwvppUBVOq-eg>.

Ndërsa një qendër e specializuar e këshillimit psikologjik për viktimat femra të dhunës familjare dhe me bazë gjinore në kuadër të Rrjetit Kombëtar kundër Dhunës ndaj Grave dhe Dhunës në Familje u hap në rajonin e Pollogut në dhjetor të vitit të kaluar, ky rajon mbetet i vetmi në Maqedoninë e Veriut që nuk ka një qendër të vetme kujdesi ose të paktën një qendër ndërhyrjeje për viktimat femra të dhunës në familje.¹⁵²

Më 13 maj, Komisioni për Mundësi të Barabarta për Gratë dhe Burrat e Kuvendit mbajti seancën e tetë, në të cilën do të mbahet dëgjim publik lidhur me propozim planin e aktiviteteve për promovimin e ndjeshmërisë gjinore të Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut 2022 - 2024.¹⁵³

Më 28 maj, Dita e higjienës menstruale, aktivistët e Rrjetit Rajonal për Buxhetim të Përgjegjshëm Gjinor, Platforma për Barazi Gjinore dhe Lëvizja “Lëvizja menstruale Shkup” protestuan para Ministrisë së Financave dhe dorëzuan kërkesa për uljen e TVSH-së nga 18% në 5% për produktet menstruale me qëllim që të zvogëlohet çmimi i shitjes dhe të inkurajohet përdorimi i kupave menstruale duke subvencionuar çmimin.¹⁵⁴

Në rastin e një gruaje të liruar nga krimi i vrasjes së partnerit të saj jashtëmartesor, nga i cili ajo pësoi dhunë në familje, Zyra e Lartë e Prokurorisë së Shkupit (OSHP) mbështeti verdiktin e lirimit të Gjykatës Themelore në Veles.¹⁵⁵

Në qershor, lidhur me rastin “Dhoma publike”, pati një vendim të ri që sanksiononte një person që shpërndante fotografi eksplicite të viktimës. Ndërsa ky verdikt sjell shpresë se viktimat e këtij dhe rasteve të ngjashme do të marrin drejtësi, ai gjithashtu hapi një kuti të Pandorës me fakte të pakëndshme: nuk kishte drejtësi për pothuajse të gjitha gratë që ishin viktime të grupeve të tilla, dhe ndryshimet e Kodit Penal që janë shpallur si një zgjidhje për këto lloj rastesh kanë ngecur në Kuvend për pothuajse një vit.¹⁵⁶

Në mes të qershorit, Avokati i popullit mbështeti fushatën e OJQ Diversium për të luftuar dhunën online kundër grave, qëllimi i së cilës është të mbështesë gratë viktime të kësaj lloj dhune dhe të rrisë ndërgjegjësimin midis viktimave se ato nuk janë të detyruara të vuajnë dhunë dhe se duhet ta raportojnë atë. Qëllimi përfundimtar i fushatës është të paraqesë një nismë në Kuvend, duke propozuar që dhuna online të trajtohet si një lloj i veçantë dhune brenda Kodit Penal dhe të përcaktohet përgjegjësia penale për dhunuesit.¹⁵⁷

152 ‘Nuk ka asnjë qendër strehimi në rajonin e Pollogut, gratë viktime të dhunës janë strehuar në qytete të tjera (Во Полошкиот регион нема ниту еден шелтер центар, жените – жртви на насилство се згрижуваат во другите градови)’, *Radiomof.Mk*, 25 prill 2022, <https://www.radiomof.mk/vo-poloshkiot-region-nema-shelter-centar-zhenite-zhrtvi-na-nasilstvo-se-zgrizhuvaat-vo-drugite-gradovi/>.

153 ‘Debati publik për Propozim Planin e aktiviteteve për promovimin e ndjeshmërisë gjinore (Јавна расправа за Предлог-планот на активности за унапредување на родовата сензитивност)’, *Faqja zyrtare e Kuvendit të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 12 maj 2022, <https://www.sobranie.mk/ns-newsarticle-javna-rasprava-za-predlog-planot-na-aktivnosti-za-unapreduvane-na-rodovata-senzitivnost.spx>.

154 ‘Higjiëna menstruale nuk është privilegj! – Një protestë para Ministrisë së Financave (Менструалната хигиëна не е привилегија! – протест пред Министерството за финансии)’, *Faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të drejtat e njeriut të Republikës së Maqedonisë*, 30 maj 2022, <https://mhc.org.mk/news/rodova-ednakvost/menstrualnata-higiena-ne-e-privilegija-protest-pred-ministerstvo-za-finansii/>.

155 ‘Prokuroria e Lartë u pajtua me aktgjykimin e gruas Pale të Velesit: Kërkoj nga Gjykata e Apelit që të refuzojë ankesën nga РТНР Веелс (Вишото обвинителство се согласи со ослободителната пресуда за велешанката Пале: Побара Апелација да ја одбие жалбата од ОЈО Веелс)’, *360 Stepeni*, 1 qershor 2022, <https://360stepeni.mk/vishoto-obvinitelstvo-se-soglasi-so-osloboditelnata-presuda-za-veleshankata-pale-pobara-apelatsija-da-ja-odbie-zhalbata-od-ojo-veles/?fs=e&s=cl&fbclid=IwAR3YfYZTRwNcOoIBOLZloGvB-KyXRkjTdPsmnUrVD0M06f6lrjpa6hUxnbgI&fs=e&s=cl>.

156 ‘Rrugë e vështirë drejt drejtësisë për viktimat e dhomës publike (Трнлив пат до правда за жртвите од Јавна соба)’, *Srpsodnaevropa.Mk*, 9 qershor 2022, shorturl.at/fntW4.

157 ‘Avokati i popullit mbështeti fushatën për të luftuar dhunën online kundër grave (Народниот правобранител ја поддржа кампањата за борба против онлајн насилството врз жените)’, *Faqja zyrtare e Ombudspersonit të Republikës së Maqedonisë së Veriut*, 13 qershor 2022, shorturl.at/ahTU1.

Fjalimi i urrejtjes

Në fillim të prillit, u mbajt një takim dy-ditor i ekspertëve të organeve të barazisë së Shqipërisë, Malit të Zi dhe Maqedonisë së Veriut në lidhje me luftën kundër gjuhës së urrejtjes. Anëtarët e KPMD përfaqësuan vendin, duke diskutuar sfidat me të cilat përballen vendet e Ballkanit Perëndimor në luftën kundër gjuhës së urrejtjes dhe duke shkëmbyer praktika pozitive nga vendet e tyre me zbatimin e standardeve evropiane. Kështu, u theksua rëndësia e formimit të aleancave të gjera në luftën kundër gjuhës së urrejtjes dhe rritjes së ndërgjegjësimit të popullsisë në nivel kombëtar, si dhe u theksua nevoja për të forcuar bashkëpunimin me gjykatat në temën e diskriminimit me theks në gjuhën e urrejtjes si një problem global dhe një kërcënim për të drejtat e njeriut.¹⁵⁸

LGBTI +

Raporti i të Drejtave Themelore të FRA-së 2022 përshkruan dy zhvillime kryesore në vitin 2021 në këtë fushë: emërimin e anëtarëve dhe fillimin e punës së KPMD dhe të Avokatit të Popullit dhe propozimin për ndryshime në Ligjin kombëtar të Gjendjes Civile, duke parashikuar një proces për njohjen ligjore gjinore.¹⁵⁹

Më 20 prill, deputetët iu drejtuan qeverisë së Maqedonisë së Veriut me një letër në lidhje me nevojën për të siguruar të drejtën e personave trans dhe jo-binarë për njohjen ligjore të gjinisë në Ligjin e Gjendjes Civile. Ata shprehën shqetësimin e tyre rreth tërheqjes së propozim-ligjit mbi Gjendjen Civile dhe i kërkuan qeverisë të mos ndërpresë përpjekjet e saj për të propozuar legjislacionin që trajton shqetësimet e OS-HC-ve dhe organizatave LGBTIQ, si dhe të zbatojë detyrimet e saj sipas Konventës Evropiane mbi të Drejtat e Njeriut.¹⁶⁰

Më 7 maj, Kryetari i LGBTI United u sulmua fizikisht në varrezat e qytetit në Tetovë.¹⁶¹ Rrjeti Kombëtar kundër Homofobisë dhe Transfobisë këmbënguli për veprim të menjëhershëm dhe të plotë nga autoritetet e zbatimit të ligjit dhe një zgjidhje të plotë të këtij rasti.¹⁶²

Platforma për Gazetari Hulumtuese dhe Analiza (PINA) zhvilloi një sondazh jozyrtar, anonim me 45 njerëz, shumica e të cilëve ishin transgjinerë, si dhe mbështetës të komunitetit, duke arritur në përfundimin se shumica (78%) e komunitetit trans është e vendosur se propozim-ligji mbi njohjen ligjore të gjinisë do të përmirësonte ndjeshëm jetën e tyre.¹⁶³

158 'Maqedonia e Veriut, Mali i Zi dhe Shqipëria së bashku kundër gjuhës së urrejtjes (С.Македонија, Ц.Гора и Албанија заеднички против говорот на омраза)', *Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi*, 7 prill 2022, shorturl.at/aDFJN.

159 'Raporti i të Drejtave Themelore të FRA-së 2022 (Извештајот за фундаменталните права на ФРА за 2022)', 8 qershor 2022, https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fundamental_rights_report_2022_-_north_macedonia_.pdf.

160 'Letra: Deputetët iu drejtuan Qeverisë së Maqedonisë së Veriut në lidhje me njohjen ligjore të gjinisë dhe ligjit të Gjendjes Civile (Европатениците се обратија до владата на Северна Македонија во врска со правното признавање на родот и Законот за матична евиденција)', *Faqja zyrtare e Organizatës së Koalicionit Margini*, 21 prill 2022, <http://coalition.org.mk/archives/12152>.

161 'Aktivisti Bekim Asani sulmohet verbalisht dhe fizikisht para nënës së tij (Вербално и физички нападнат активистот Беким Асани пред очите на неговата мајка)', *LGBTI United*, 8 Maj 2022, <https://lgbtiunited.mk/2022/05/08/verbalno-i-fizichki-napadnat-aktivistot-bekim-asani-pred-ochite-na-negovata-majka/?fbclid=IwAR3y99IYFWSKX-NSxTbvRjmiEVLAQ4U9192cdMJJgsY-KOrg5ds2SCz-Zec>.

162 'NNHT: Urgjentisht të gjenden sulmuesit e Asanit, institucionet të mos injorojnë aktet e urrejtjes (НМХТ: Итно да се пронајдат напаѓачите на Асани, институциите да не ги игнорираат делата од омраза)', *Faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të drejtat e njeriut të Republikës së Maqedonisë*, 9 maj 2022, <https://mhc.org.mk/news/nmht-itno-da-se-pronajdat-napagachite-na-asani-institucite-da-ne-gi-ignoriraat-delata-od-omraza/>.

163 'Ligji i Gjendjes Civile do të përmirësonte jetën e personave transgjinerë (Законот за матична евиденција би ги подобрил животите на трансродовите луѓе)', *Pina.Mk*, 11 maj 2022, https://pina.mk/6055-zakonot-za-matichna-evidentsija-bi-gi-podobril-zhivotite-na-transrodovite-luge/?fbclid=IwAR3RxNtmnn5up1i_LwEYlqDy_7JsQQTohuXHOHnKOHWOZGJT3SgM.

Harta dhe indeksi i ylberit të Evropës ILGA e këtij viti, i cili rendit gjendjen ligjore dhe politike të njerëzve LGBTI në 49 vende evropiane, zbulon se 12 muajt e fundit kanë parë dinamika të reja që mbushin boshllëqet ekzistuese rreth të drejtave LGBTI dhe ndryshimit të standardeve, duke u dhënë qeverive një terren mbi të cilin ata mund të ndërtojnë përparimin. Krahasuar me raportin dhe hartën nga viti i mëparshëm, Maqedonia e Veriut mbetet në një vend shumë të ulët 31^{-të} (nga 49), për shkak të mos miratimit të ndryshimeve të Ligjit të Gjendjes Civile, si dhe Planit Kombëtar të Veprimit për Promovimin e të Drejtave të LGBTI+. ¹⁶⁴

Parada e Krenarisë Skopje Pride sivjet u organizua nga Rrjeti Kombëtar kundër Homofobisë dhe Transfobisë, dhe u mbajt më 25 qershor, nën moton “Dilni për dashuri! Dinjitet. Barazi. Drejtësi.” ¹⁶⁵

Rom

Më 8 Prill, Dita Ndërkombëtare e Romëve, filluan aktivitetet e Rrjetit të të Drejtave të Romëve. Rrjeti ka për qëllim të ndikojë në mbrojtjen e të drejtave të njeriut të romëve në Evropë, të forcojë përpjekjet e mbështetjes së të drejtave, të nxisë debatin mbi të drejtat e romëve dhe të ndjekë procesin gjyqësor për të drejtat e njeriut si një mjet për aktivizëm. Anëtarët e saj janë 18 organizata të të drejtave të njeriut nga 15 vende të ndryshme me qëllim të bashkimit të aktivistëve romë dhe jo-romë që luftojnë për mbrojtjen e të drejtave njerëzore të romëve në të gjithë Evropën, dhe SHMAR është organizata përfaqësuese nga Maqedonia e Veriut. ¹⁶⁶

KPMD dhe Instituti për Kërkime dhe Analiza të Politikave Romalitiko nënshkruan një Memorandum Bashkëpunimi me qëllim promovimin, zhvillimin dhe vazhdimin e bashkëpunimit në drejtim të barazisë, promovimit të të drejtave të njeriut dhe eliminimit të të gjitha llojeve të diskriminimit në përputhje me interesat dhe qëllimet e përbashkëta të të dy njësive. Gjithashtu, të dy njësitë ranë dakord të shkëmbejnë periodikisht informacion lidhur me rastet lidhur me diskriminimin drejtuar komunitetit etnik rom. ¹⁶⁷

Në raportin e të Drejtave Themelore të FRA-së 2022 u tha se një draft i parë i Strategjisë për Romët 2022-2030 u vu në dispozicion të publikut gjatë dhjetorit 2021, për të cilin Qeveria hapi një proces të gjerë konsultimi në maj përmes të cilit përfaqësuesit e OSHC-ve të interesuara u ftuan të përfshihen me propozimet e tyre për masat dhe aktivitetet, dhe KPMD mori pjesë në një takim përgatitor për konceptin e strategjisë, ndërsa të gjitha institucionet e tjera shtetërore mund të japin komente dhe sugjerime për draftin e parë të strategjisë sipas thirrjes publike për konsultim. ¹⁶⁸

164 ‘Një dinamikë e re është shfaqur në të drejtat LGBTI në të gjithë Evropën, Zbulon Harta e Ylberit (Се појави нова динамика во ЛГБТИ правата низ Европа, открива вионожитната мапа)’, *Faqja zyrtare e Organizatës së Koalicionit Margini*, 12 maj 2022, <http://coalition.org.mk/archives/12162>.

165 ‘Skopje Pride 2022: Më 25 qershor, Dilni për Dashuri! (Скопје прайд 2022: На 25 јуни, излези за љубов! / Shkupi Prajd 2022: Më 25 Qershor Dil Për Dashurinë!)’, *Faqja zyrtare e Komitetit të Helsinkit për të Drejtat e Njeriut të Republikës së Maqedonisë*, 11 qershor 2022, shorturl.at/rSUW3.

166 ‘Është lançuar Rrjeti i Mbrojtjes së Romëve ERRC (Лансирана е мрежата на ERRC за заштита на Ромите)’, *Faqja zyrtare e Shoqatës së Avokatëve të Rinj të Maqedonisë*, 8 prill 2022, shorturl.at/afu7.

167 ‘Memorandum i Bashkëpunimit i nënshkruar midis KPMD dhe “Romalitiko” (Потпишан меморандум за соработка помеѓу КСЗД и „Ромалитико“), *Faqja zyrtare e Komisionit për Parandalimin dhe Mbrojtjen nga Diskriminimi*, 14 prill 2022, shorturl.at/inT01.

168 ‘Raporti i të Drejtave Themelore të FRA-së 2022 (Извештајот за фундаменталните права на ФРА за 2022)’.

